

Socialt kapital och politiskt deltagande

En studie av sju afrikanska stater

Pro gradu-avhandling i statskunskap

Richard Rajala

Handledare: Henrik Serup-Christensen

Åbo Akademi

Våren 2020

Innehållsförteckning

Abstrakt	
1. Inledning	1
1.1 Introduktion	1
1.2 Syfte, forskningsfrågor och hypoteser.....	2
1.3 Centrala begrepp och studiens kontext	4
1.4 Avhandlingens disposition	6
2. Socialt kapital	8
2.1 Tre perspektiv på socialt kapital	8
2.2 Begreppets historia.....	12
2.3 Olika former av socialt kapital.....	14
2.4 Socialt kapital och dess komponenter	15
2.4.1 Föreningsaktivitet	16
2.4.2 Förtroende	17
2.5 Socialt kapital i Afrika	17
3. Politiskt deltagande	19
3.1 Tidigare forskning om socialt kapital och politiskt deltagande.....	19
3.2 Medborgerliga och politiska rättigheter	21
3.3 Politiskt deltagande och utvecklingstrender	24
3.4 Politiska deltagandeformer	26
3.4.1 Att rösta i val	27
3.4.2 Partiverksamhet	28
3.4.3 Kampanjarbete.....	28
3.4.4 Att kontakta politiker.....	29
3.4.5 Att delta i demonstration eller protestmarsch	29
3.5 Politiskt deltagande i Afrika	30
4. Metod	32
4.1 Forskningsdesign	32
4.2 Enkäter och intervjuer	33
4.3 Data och val av fall.....	33
4.4 Operationalisering av socialt kapital	35
4.5 Operationalisering av politiskt deltagande	36
4.6 Operationalisering av kontrollvariabler.....	38

4.7 Val av metod.....	41
4.8 Reliabilitet och validitet	42
5. Analys av socialt kapital och politiskt deltagande i Afrika	44
5.1 Deskriptiv analys av socialt kapital.....	44
5.2 Deskriptiv analys av politiskt deltagande.....	49
5.3 Enkel logistisk regressionsanalys.....	57
5.4 Logistisk regressionsanalys av socialt kapital och politiskt deltagande	60
5.5 Multivariat logistisk regressionsanalys av social kapital och politiskt deltagande.....	61
6. Sammanfattning	65
6.1 Sammanfattning av resultaten.....	65
6.2 Kritisk granskning	66
7. Slutdiskussion	68
Innehållsförteckning.....	71

ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR SAMHÄLLSVETENSKAPER OCH EKONOMI	
Ämne: Statskunskap	
Författare: Richard Rajala	
Titel: Socialt kapital och politiskt deltagande. En studie av sju afrikanska stater	
Handledare: Henrik Serup-Christensen	
<p>Abstrakt:</p> <p>Avsikten med avhandlingen har varit att undersöka om socialt kapital har en positiv effekt på politiskt deltagande i Afrika. Totalt studerades sju afrikanska demokratier, nämligen Kap Verde, Ghana, Benin, Namibia, Botswana, Mauritius och Sydafrika. Datamaterialet hämtades från Afrobarometer. För denna avhandling användes surveydata från omgång fem som utkom mellan åren 2011–2013. Analysen gjordes i olika faser. Först presenterades deskriptiv statistik för socialt kapital och politiskt deltagande. Sedan testades sambanden mellan socialt kapital och politiskt deltagande med hjälp av bivariata analyser. Analysen fullbordades i form av en multivariat logistisk regressionsanalys.</p> <p>Tidigare studier på området har påvisat att socialt kapital har en gynnande effekt på politiskt deltagande. Därmed var syftet att pröva om detta även gäller för Afrika där sambandet mellan socialt kapital och politiskt deltagande inte studerats i samma utsträckning som på övriga håll i världen. I avhandlingen operationaliserades socialt kapital med hjälp av två indikatorer, nämligen förtroende och föreningsaktivitet. Föreningsaktiviteten mättes genom engagemang i frivilliga- och religiösa organisationer. Politiskt deltagande undersöktes med hjälp av fem indikatorer. Dessa utgjordes av att rösta i val, att arbeta för ett parti eller en kandidat, att delta i kampanjorienterat arbete, att kontakta politiker och slutligen att delta i demonstrationer eller protestmarscher.</p> <p>Av resultaten framgick att föreningsaktivitet utövade en positiv effekt på samtliga former av politiskt deltagande. Studien intygar att det politiska deltagandet var högre bland individer som uppvisade högre föreningsengagemang. Förtroende präglades av ett annorlunda mönster. Förtroende saknade statistisk effekt i fyra av fem fall. Endast i förhållande till demonstrationer och protestmarscher identifierades ett positivt samband. Till följd därav fastställs att den positiva effekten av socialt kapital på politiskt deltagandet även gällde i de sju afrikanska staterna med särskild betoning på föreningsaktivitet. Detta medan förtroende saknade genomgående positiv effekt på politiskt deltagande.</p>	
Nyckelord: Socialt kapital, föreningsaktivitet, förtroende, politiskt deltagande, Afrika	
Datum: 5.3.2020	Sidantal: 75
Abstraktet godkänt som mognadsprov:	

1. Inledning

1.1 Introduktion

Föreningsfrihet hör till demokratins grundläggande fri-och rättigheter. Denna frihet innefattar en individs rättighet att ansluta sig till en förening. Flera teoretiker har understrukt betydelsen av ett livligt civilsamhälle och ett aktivt föreningsliv i tillkomsten av, men även i bibehållandet av en fungerande demokrati. I föreningar sluter individer samman bakom en gemensam vision.

Föreningar är forum där mellanmänniskliga band knyts. De gemensamma målen ger upphov till samarbete bland människor. Samhällen som utmärks av ömsesidighet och samarbete fungerar vanligen bättre. Även förtroendet tenderar att vara högre i sådana länder. En hög föreningsaktivitet och ett högt socialt förtroende, alltså *socialt kapital*, åtföljt av ömsesidiga normer är fördelaktiga för demokratins prestanda.

I vår tid utgör föreningarna en väsentlig del av samhället. Föreningarna har ett instrumentellt värde som gynnar flera parter. Individer som deltar i föreningsverksamhet lär sig samarbeta i kollektiva ändamål. Alltså har föreningarna en sammanbindande funktion då individer engagerar sig i det kollektiva livet. Dessutom fungerar föreningarna som ett forum där medborgarna tränas i olika uppgifter. Därmed utvecklas de individuella färdigheterna, alltså har föreningarna även en utbildande funktion. Den kunskap, erfarenhet och intresse som väcks till liv i föreningarna kan tänkas underlätta men även uppmuntra medborgare till samhällsengagemang. Detta intresse leder i många fall till konkret handling, ett intresse som utmynnar i deltagande, närmare bestämt i *politiskt deltagande*. Det antas att socialt kapital ökar det politiska deltagandet hos individer.

Socialt kapital och politiskt deltagande har studerats relativt mycket i västerländska stater. Betydligt färre studier har utförts på andra kontinenter. Få studier har fokuserat på att undersöka sambandet i *Afrika*. Att studera dynamiken mellan socialt kapital och politiskt deltagande i Afrika är tämligen outforskat och därmed högst önskvärt. I artikeln *Local political participation: The impact of rules-in-use* studeras vilka underliggande krafter som påverkar politiskt deltagande hos individer. Forskning kring politiskt deltagande är viktigt i en tid av sjunkande valdeltagande och partimedlemskap. Att studera vad som stimulerar medborgare till samhällsengagemang och politiskt deltagande är synnerligen aktuellt. I korthet delas de bakomliggande faktorerna till politiskt deltagande in i tre kategorier, nämligen socioekonomiska individuella resurser, socialt kapital och landets institutionella struktur. (Lowndes et al. 2006: 539)

I artikeln *Understanding political participation in West Africa: the relationship between good governance and local citizen engagement* framgår att samhällsengagemang och politiskt deltagande aktualiserats i de framväxande demokratierna. Att utveckla det politiska deltagandet hos folket, som ett medel som gagnar den demokratiska utvecklingen och höjer den ekonomiska och institutionella effektiviteten är eftertraktansvärt. Ju fler individer som deltar i politiken desto bättre speglas olika samhällsgruppers behov och intressen i de politiska besluten som fattas. Ökat deltagande bland befolkningen förhindrar marginaliseringen av individer och samhällsgrupper. Även olika civila färdigheter förvärvas genom deltagandet och uppfattningen om ett demokratiskt medborgarskap förstärks. På flera håll i Afrika är det många medborgare som vid sidan av att rösta inte utövar andra deltagandeformer. Detta hämmar legitimiteten och responsiviteten hos de styrande institutionerna på samhällets alla nivåer. Därför är det viktigt att försöka uppmuntra folket till samhällsengagemang och politiskt deltagande och sträva efter att infria idén om ett demokratiskt medborgarskap. (Krawczyk & Sweet-Cushman, 2016: 137). I slutändan handlar det om att skapa fungerande demokratier och sunda samhällen, där individer trivs och kan blomstra.

En av demokratins fundamentala principer är tanken om ett aktivt medborgarskap. Individen betraktas som en aktiv och ansvarsfull samhällsmedlem som är del av ett större kollektiv. Varje individ bär på ett ansvar och dennes insats är viktig för samhället. Denna idé om medborgerliga och politiska rättigheter förverkligas genom politiskt deltagande. Om socialt kapital, förtroende och föreningsliv främjar infriandet av detta ideal, är detta ett stort kliv i rätt riktning.

1.2 Syfte, forskningsfrågor och hypoteser

Syftet med avhandlingen är att studera sambandet mellan socialt kapital och politiskt deltagande i sju afrikanska demokratier. Socialt kapital består av två huvudsakliga element, föreningsliv och förtroende. Avsikten blir således att undersöka om dessa två komponenter utövar ett positivt inflytande på det politiska deltagandet. Politiskt deltagande består i denna avhandling av fem dimensioner, nämligen att rösta i val, att arbeta för ett parti eller en kandidat, att delta i kampanjarbete, att kontakta politiker och att delta i demonstrationer eller protestmarscher.

Antagandet att socialt kapital inverkar på det politiska deltagandet bottnar i två resonemang. För det första spelar föreningslivet en viktig roll. I föreningarna möts människor med olika

bakgrunder. Genom dessa knutpunkter flödar information till medlemmarna. Jämsides med informationsspridningen kultiveras normer och förväntningar inom föreningarna. I föreningsverksamheten skolas medborgarna i olika uppdrag och uppgifter i anknytning till samhällsfrågor. Insikt, medvetenhet, kunskap och erfarenhet i föreningar leder i regel till ett intresse och en förståelse för samhälle och politik. Därtill är föreningar bestående fenomen som jobbar mot ett mål över tid. Denna kontinuitet, lojalitet och samarbetsanda som kännetecknar föreningarna, genererar högre förtroende. Högt mellanmänniskt förtroende främjar samarbete individerna emellan. I samhällen som kännetecknas av högt förtroende är det mera betydelsefullt att delta politiskt eftersom även andra samhällsmedlemmar förväntas dra sitt strå till stacken i främjandet av de kollektiva angelägenheterna. Högt mellanmänniskt förtroende är en grundbult i hälsosamma och fungerande samhällen.

Forskningsfrågorna är två till antalet och lyder enligt följande:

1. Finns det ett positivt samband mellan socialt kapital och politiskt deltagande i afrikanska demokratier?
2. Finns det andra variabler som förklarar variation i det politiska deltagandet bland individer i afrikanska demokratier?

Antagandet är att politiskt deltagande påverkas av flera faktorer och avsikten är att finna mönster i vad som karaktäriserar de individer som deltar i det politiska livet aktivare. Socialt kapital anses öka det politiska deltagandet. Således är avsikten att testa om detta stämmer genom att mäta huruvida individer rikare på socialt kapital också i verkligheten är mer benägna att delta politiskt. Forskningsfrågorna som studien baseras på åtföljs av två hypoteser som utgör antaganden om hurdana resultat som kan förväntas. Mina hypoteser är:

H₁: Det finns ett positivt samband mellan socialt kapital och politiskt deltagande i afrikanska demokratier.

H₂: Vid sidan av socialt kapital påverkar även en rad andra variabler som förklarar det politiska deltagandet hos individer i afrikanska demokratier.

Efter att ha redogjort för syfte, forskningsfrågor och hypoteser vill jag diskutera samspelet mellan socialt kapital och politiskt deltagande. Avsikten är att reflektera över hur de olika sambandsförhållandena mellan socialt kapital och politiskt deltagande eventuellt kan tänkas te sig. Jag förväntar mig att se att både förtroende och föreningsaktivitet leder till ökat politiskt deltagande.

I fråga om förtroende, görs ett antagande att individer som uppger att de har ett högt mellanmänniskligt förtroende även uppvisar ett högre institutionellt och politiskt förtroende. Det torde existera en högre tillit och tilltro för systemet och ett förtroende för att de statliga angelägenheterna sköts väl. Jag antar att högt förtroende manar folk till engagemang och att det speciellt syns i ett ökat valdeltagande.

Beträffande sambandsförhållandena mellan föreningsaktivitet och politiskt deltagande görs en rad antaganden. Jag antar att föreningsaktivitet leder till mera politiskt deltagande. Jag antar att föreningsaktiva vid sidan av att delta i de mindre resurskrävande politiska deltagandeformerna även är mera benägna att delta i mer resurskrävande politiska deltagandeformer. Orsaken till detta är att föreningarna även har en utbildande funktion som utrustar och förbereder individer för olika former av samhälleligt engagemang. Jag håller för sannolikt att föreningsaktivitet har en positiv effekt på de traditionella formerna av politiskt deltagande att rösta i val och att arbeta för ett parti eller en kandidat, men även på de mer moderna formerna av politiskt deltagande, nämligen att delta i kampanjarbete, att kontakta politiker och att delta i demonstrationer och protestmarscher.

1.3 Centrala begrepp och studiens kontext

Politiskt deltagande har som fenomen studerats i mycket vid bemärkelse. Studier har gjorts gällande politiskt deltagande och politisk jämlikhet. Studier har fokuserat på att undersöka hur individuella resurser, såsom utbildning, inkomst, motivation och kunskap utövar inflytande på det politiska deltagandet hos individer. Resursrika individer formar en proportionellt sett större andel av de som deltar politiskt. Vidare kan grupp faktorer, såsom att man tillhör en viss etnisk, språklig eller religiös grupp mobilisera individer till att delta politiskt. Även faktorer såsom hälsa

och politiskt deltagande har gjorts i syfte att kartlägga hur skillnader i hälsa påverkar politiskt deltagande. I avhandlingen är avsikten att studera hur socialt kapital förhåller sig till politiskt deltagande. Man kan även tänka sig att socialt kapital är en individuell resurs. Studien försöker besvara frågan om individer med denna resurs deltar aktivare politiskt.

Socialt kapital är ett mycket brett begrepp som tillskrivits olika betydelser av olika teoretiker. I avhandlingen antar socialt kapital två dimensioner, nämligen föreningsaktivitet och förtroende.

Förtroende är kittet som håller samman samhällen och är till naturen mer abstrakt.

Föreningsaktivitet, däremot, är mera konkret och antar två olika former. Å ena sidan medlemskap i frivilliga föreningar, å andra sidan medlemskap i religiösa organisationer. Politiskt deltagande, i sin tur, omfattar fem dimensioner. Valdeltagande och partiverksamhet utgör de mer traditionella formerna av politiskt deltagande, medan de tre övriga, kampanjarbete, kontaktande av politiker och deltagande i demonstrationer eller protestmarscher tillhör mer okonventionella former av politiskt deltagande.

Efter att de centrala begreppen presenterats fortsätter kapitlet med att beskriva det kontextuella ramverk som präglar studien. Studien avgränsas Afrika. Sju länder studeras, nämligen Ghana, Kap Verde, Benin, Botswana, Namibia, Mauritius och Sydafrika. Det som alla dessa länder har gemensamt är att de är framväxande demokratier och såtillvida har fungerande politiska system, som möjliggör en undersökning av politiskt deltagande. Liknande politiska aktiviteter äger rum i dessa länder. Studier som undersökt sambandet mellan socialt kapital har ofta gjorts i en västerländsk kontext. Denna studie görs i en mer okonventionell kontext. Afrika som kontinent skiljer sig kulturellt, socialt, politiskt och ekonomiskt från exempelvis Europa. Socialt kapital undersöks därmed i en mera främmande kontext i länder som befinner sig i utveckling.

Eftersom studien genomförs i en främmande kontext är det av stor betydelse att begreppen som nyttjas överensstämmer med det sociopolitiska, ekonomiska och det kulturella landskapet som kännetecknar Afrika. Begreppen som förtroende och politiskt deltagande skräddarsys så att det på ett så träffsäkert sätt som möjligt fångar in den verklighet som råder i dessa afrikanska samhällen.

Enkätundersökningen som används för att göra studien består av färdiga frågor som sedan på ett så optimalt sätt som möjligt operationaliseras för att utgöra indikatorer för det jag ämnar mäta. I fråga om socialt kapital, förtroende och föreningsaktivitet, beaktas religionens starka närvaro i afrikanska samhällen. Föreningsaktiviteten mäts genom två variabler. En som mäter graden av medlemskap i frivilliga organisationer och en som mäter graden av medlemskap i religiösa organisationer. Av studien framgår att medlemskap i religiösa organisationer är vanligare än medlemskap i frivilliga föreningar. Därmed är den religiösa aspekten relevant för Afrika beträffande studier av socialt kapital.

Studien är begränsad till att undersöka deltagande riktat mot politiska institutioner.

Studien eftersträvar en identifiering och etablering av lagbundenheter i det politiska deltagandet i ett större antal länder, med särskilt fokus på det sociala kapitalets relation till politiskt deltagande. Studien är tvärnationell. Medan en studie som omfattar ett land ger tillstånd till att dra slutsatser om individer i det specifika landet, tillåter en studie av denna typ att finna mönster och lagbundenheter för ett större antal länder. Detta innebär att varje land utgör en makroenhet i förhållande till andra länder.

1.4 Avhandlingens disposition

I det följande presenteras avhandlingens fortsatta disposition. I kapitel två presenteras den oberoende variabeln socialt kapital. Kapitlet inleds genom att belysa tre inflytelserika teoretiker som definierat social vartefter begreppets historia följer. På grund av sin abstrakta och komplicerade natur tillägnas ett stycke till att beskriva olika former av socialt kapital. Därefter dedikeras ett stycke till att behandla det sociala kapitalets anatomi. Kapitlets avslutas med att ställa socialt kapital i en afrikansk kontext.

I kapitel tre behandlas det politiska deltagandet. Det första stycket behandlar tidigare forskning på området socialt kapital och politiskt deltagande. Sedan följer en inblick i den historiska utvecklingen av de medborgerliga och politiska. Efter det definieras politiskt deltagande samt belyses olika utvecklingstrender av politiskt deltagande. Därefter beskrivs fem former av politiskt

deltagande. I kapitlets avslutande stycke stiftas bekantskap med politiskt deltagande på den afrikanska kontinenten

I det fjärde kapitlet presenteras studiens forskningsdesign. Inledningsvis motiveras val av fall och läsaren förses med en inblick i hur data inhämtats. I kapitlet redogörs för operationaliseringen av variablerna samt de kontrollvariabler som ingår i undersökningen. I kapitlets avslutande delar presenteras val av metod, dessutom diskuteras eventuella reliabilitets- och validitetsproblem.

I det femte kapitlet genomförs själva analysen. I den första fasen presenteras deskriptiv statistik för socialt kapital och politiskt deltagande. I den andra fasen genomförs logistiska regressionsanalyser som kulminerar i en analys som inkluderar de oberoende och samtliga för studien relevanta kontrollvariabler.

I kapitel sex sammanfattas resultaten av studien, i den andra delen av kapitlet granskas studien kritiskt i strävan efter att kartlägga eventuella fallgropar som präglar studien

I kapitel sju förs en avslutande diskussion där resultaten av studien jämförs med tidigare forskning följt av några ultimata ord.

2. Socialt kapital

2.1 Tre perspektiv på socialt kapital

Syftet med detta kapitel är att definiera begreppet socialt kapital. I kapitlet förs en diskussion över de mest betydande vetenskapsmännen som forskat på området. I kapitlet presenteras tre olika perspektiv. Inledningsvis presenteras Robert D. Putnams banbrytande kontribution till området. Därefter diskuteras Pierre Bourdieus bidrag. Sedan James S. Colemans syn på socialt kapital.

Robert D. Putnam

Den amerikanske statsvetaren Putnam hävdar *Bowling Alone- The collapse and the revival of American community* att fysiskt kapital avser fysiska objekt, humant kapital avser individuella färdigheter, talanger och kunskaper. Vad man avser med socialt kapital är diffusare. Med socialt kapital avses de mellanmännsliga förhållandena i samhället. Putnam inkluderar i sin definition av socialt kapital *sociala nätverk*, *reciprocitetsnormer* och *socialt förtroende*. Dessa tre element är de som enligt Putnam konstituerar socialt kapital. Grundidén är att de sociala nätverken är värdefulla. Nätverken är värdefulla och betraktas som en tillgång för att öka produktiviteten hos individer och grupper i samhället. (Putnam, 2000: 18 – 21) I sitt berömda verk *Making democracy work- Civic Traditions in Italy* definieras socialt som:

“features of social organisation such as trust, norms and networks, that can improve the efficiency of society by facilitating coordinated action” (Putnam, 1993: 167)

Putnam inkluderar i sin definition av socialt kapital nätverk, normer och förtroende. Dessa kan ses som betydelsefulla naturresurser som med korrekt användning kan främja samhällslig effektivitet och verkställandet av kollektiva handlingar. Putnam betonar betydelsen av socialt kapital på ett samhällsligt plan. I sitt senare verk hävdar Putnam att:

” The core idea of social capital theory is that social networks have value just as a screwdriver (physical capital) or a college education (human capital) can increase productivity (both individual and collective), so too social contacts affect the productivity of individuals and groups.” (Putnam, 2000: 19)

I denna definition understryks de sociala nätverkens instrumentella värde för både individ och grupp. Sociala nätverk förmodas alstra förtroende och reciprocitetsnormer. Dessa egenskaper antas öka produktiviteten hos både individer och grupper.

Putnam har studerat underliggande orsaker till att vissa institutioner är välfungerande medan andra lider av stora brister. Putnam förmodade att institutionell effektivitet var avhängigt de ekonomiska, sociala och kulturella betingelserna. Fokuset riktades mot att studera det medborgerliga livets roll för den institutionella utvecklingen. I ett av Putnams mest inflytelserika verk undersöks skillnader mellan norra och södra Italien gällande institutionell effektivitet. Det sociala och politiska livet var mera egalitärt i norra delarna av landet, civilengagemanget blomstrade. Detta genererade ett högre socialt förtroende och reciprocitetsnormerna var starka. Putnam observerade att institutionerna i norr fungerade bättre och även ekonomin mårde bättre. I motsats till norr var södra Italien mera hierarkiskt, det sociala förtroendet var lågt. Samhällslivet var urholkat och institutionerna, politiken och ekonomin präglades av stora brister. (Putnam, 1993: 3 – 5, 181)

I *Bowling alone* utmålar Putnam trender för det medborgerliga livet i USA.

Medborgarengagemanget fördjupades under de första tvåtredjedelarna av 1900-talet som en följd av den ökande välfärden som svepte över USA. Både föreningslivet och det sociala förtroendet sköt i höjden och framtidsutsikterna var ljusa. Men mot slutet av 1900-talet hände något. I boken behandlas hurdana effekter den sociala transformationen haft. Kollektivet fick ge vika för en starkare individualism vilket bidrog till att försvaga de mellanmänskliga banden. Putnam menar att det amerikanska medborgarlivet urholkats, och att det minskande sociala kapitalet påverkat samhället på flera olika punkter. (Putnam, 2000: 17 - 28).

Pierre Bourdieu

I boken *Social capital* skriver John Field att den franske sociologen Pierre Bourdieu utvecklade idén om socialt kapital under 1970- och 1980-talet. Trots detta har hans bidrag av socialt kapital beskuggats av hans andra mer ansedda verk. Bourdieu intresserade sig för fenomen såsom social klass, makt och olika former av orättvisa. Efter att ha studerat en algerisk stam utvecklade

Bourdieu termen ”Habitus”, i syfte att belysa hur människorna utvecklade olika värderingar och tänkesätt om sig själva och samhället för att sammankoppla den subjektiva aktören med den objektiva positionen. Bourdieu hävdar att individer och grupper använder sig av olika slags kulturella symboler som markörer för sin status i samhället. Bourdieu utvecklade termen kulturellt kapital för att beteckna fenomenet. Det kulturella kapitalet varierar från grupp till grupp. Bourdieu menar att samhällsgrupper använder sig av kulturellt kapital för att hävda sin makt och överlägsenhet över andra grupper. Bourdieus studier av socialt kapital sammanföll med hans mer ambitiösa försök att studera den sociala ordningen i samhället. Enligt honom bestämdes individers och grupperers samhälleliga ställning av deras olika tillgångar. Tillgången eller bristen på olika former av kapital, ekonomiskt, humant, kulturellt och socialt kapital, antingen underlättade eller försvårade livet på de sociala fält som individer och grupper är del av. Vad socialt kapital beträffar definierar Bourdieu begreppet enligt följande:

” Social capital is the sum of resources, actual or virtual, that accrue to an individual or a group by virtue of possessing a durable network of more or less institutionalized relationships of mutual acquaintance and recognition” (Field, 2008: 15-17)

Socialt kapital var, enligt Bourdieu, ultimt en resurs som nyttjades av de privilegierade samhällsgrupperna i syfte att befästa sin position i samhället. För att förstå Bourdieus texter om socialt kapital är det viktigt att vara medveten om hans strävan att skapa en förståelse för hur den sociala hierarkin var uppbyggd. Bourdieu påverkades av marxistisk sociologi och ansåg att det ekonomiska kapitalet lade grunden till all annan form av kapital. Han intresserade sig även för hur det ekonomiska kapitalet utnyttjades i kombination med andra former av kapital för att skapa orättvisa. (Field, 2008: 18 - 22).

James S. Coleman

Avslutningsvis diskuteras James S. Colemans syn på socialt kapital. Den amerikanske sociologen Coleman såg också socialt kapital som en resurs. Till skillnad från Bourdieu, som uttryckligen såg socialt kapital som en resurs som skapade orättvisa i samhället, ansåg Coleman att även de marginaliserade kunde gagnas av det sociala kapitalet. Coleman utvidgade således det sociala

kapitalet till att även ha en gynnande funktion för det övriga samhället och inte exklusivt för de välbemedlade. Enligt honom förekom socialt kapital i det individuella men också det kollektiva livet. Coleman intresserade sig i synnerhet för hur socialt kapital bidrog till skapandet av human kapital. (Field, 2008: 23 - 32)

Av texten framgår att han strävade efter att utveckla en tvärvetenskap med avsikten att sammanföra sociologisk och ekonomisk teori. (Field, 2008: 23) I artikeln *Social Capital in the Creation of Human Capital* understryker Coleman två olika synsätt för social handling. Dels ett sociologiskt, att individens handlingar styrs av olika sociala normer. Detta synsätt eftersträvar att förklara hur den sociala kontexten formar och begränsar individuella handlingar. Den andra tankeströmningen är av ekonomisk natur. Enligt denna syn är individen en oberoende aktör vars handlingar styrs av målet att maximera egennytta. Coleman vill i sin syn på socialt kapital kombinera dessa två olika sätt att se på individuell handling. (Coleman, 1988: 95 - 98).

Coleman studerade relationen mellan socialt kapital och humant kapital och närmare bestämt hur den tidigare antingen hjälper eller hejdar utvecklandet av det senare. Socialt kapital och humant kapital behandlas som två separata begrepp och Coleman intresserade sig för växelverkan dem emellan. (Coleman, 1988: 95 – 120, Field, 2008: 26) I *Foundations of social theory* hänvisar Coleman till Loury som definierar socialt kapital enligt följande:

”The set of resources that inhere in family relations and in community social organisation and that are useful for the cognitive or social development of a child or young person. These differ for different persons and can constitute an important advantage for children and adolescents in the development of their human capital.” (Loury, 1977 se Coleman, 1994:300)

Enligt Coleman har socialt kapital en viktig funktion för utvecklingen av humant kapital hos barn. Han hävdar att familjen men även samhället inverkar på utvecklingen av human kapital hos de yngre generationerna. (Coleman, 1988:109) Familjer skiljer sig på flera punkter från varandra. Skillnaderna kan illustreras på tre olika dimensioner. Grovt sett skiljer sig familjer från varandra gällande finansiellt kapital, human kapital och socialt kapital. Alla dessa tre påverkar barnets förutsättningar för skapandet av human kapital. En familj där föräldrarna aktivt stöder barnet i

form av läsning och diskussion av olika teman, gynnar barnets kognitiva utveckling. Det är familjens sociala kapital, styrkan och intensiteten i banden mellan barn och förälder är avgörande för utvecklingen av human kapital hos barnet. (Coleman, 1988: 109 – 113)

Det låg i Colemans intresse att undersöka relationen mellan social ojämlikhet och skolframgång hos barn. Hans studier visar att familjebakgrund men även det omgivande samhället påverkar skolframgången och utvecklingen av humant kapital hos barn. Även om familjen spelade en central roll hade även det omgivande samhället en viktig uppgift, exempelvis visade studier att barn som gick i katolska kyrkor och skolor med annan religiös anknytning presterade bättre. Resultaten kvarstod även då man kontrollerade för social klass och etnicitet. Dessa resultat antyder att då resurserna i familjen av orsak eller annan tryter, kan det omgivande samhället kompensera och stödja barnets utveckling av socialt kapital. (Coleman, 1994: 69 – 74 se i Field, 2008: 25 - 26)

För att summera dessa tre perspektiv går det att konstatera att socialt kapital förklaras på olika sätt. Det som alla tre håller med om är att socialt kapital är en resurs, ett medel för att nå ett mål. Putnam ger en ganska generell definition på socialt kapital han lyfter fram sociala nätverk, normer och förtroende och ser de som resurser som underlättar implementeringen av kollektiva handlingar. Bourdieu i sin tur koncentrerade sig på att studera hur socialt kapital är bundet till andra former av kapital och hur alla dessa i växelverkan med varandra skapar och befäster makthierarkier i samhället. Coleman, i sin tur, hävdade att socialt kapital även gynnade utsatta samhällsgrupper. Han inriktade sig på att studera hur socialt kapital var kopplat till tillkomsten av human kapital. I nästa kapitel presenteras begreppets historia.

2.2 Begreppets historia

Putnam hävdar att begreppet socialt kapital myntades 1916 av L. J. Hanifan, statlig tillsynsman för skolor på landsbygden i West Virginia. I *Democracies in flux - the evolution of social capital in contemporary society* skriver Putnam att West Virginia led av svåra ekonomiska, politiska och sociala problem. De medborgerliga traditionerna och gemenskaps känslan hade urholkats. Isoleringen ökade, folk gled isär och det sociala livet mårde allt sämre. Hanifan ansåg att

botemedlet låg i en fördjupad solidaritet mellan invånarna. Han uppmuntrade folket till ökat medborgerligt engagemang med ändamålet att öka framgången hos skolor. (Putnam, 2000: 19 – 20) I *The rural school community center* hävdar Hanifan att socialt kapital består av ”good will, fellowship, mutual sympathy and social intercourse among a group of individuals and families that make up a social unit, the rural community, whose logical center is the school”. (Hanifan, 1916: 130 - 131) Därutöver ansåg Hanifan att socialt kapital var ett redskap som med rätt användning gagnade både individ och samhälle. Efter detta tidiga bidrag föll begreppet i glömska och det dröjde flera årtionden innan begreppet återigen aktualiserades. (Putnam, 2002: 4 - 5)

På 1950-talet aktualiserades begreppet åter då den kanadensiska sociologen John Seeley använde termen för att beskriva den skyddande funktion som föreningsmedlemskap hade för sina medlemmar i de framväxande amerikanska förorterna. På 1960-talet använde stadsforskaren Jane Jacobs termen i syfte att belysa den gemensamma nyttan som nära band mellan grannar tillförde det moderna storstadslivet. På 1970-talet använde nationalekonomen Glenn C. Loury termen för att skildra konsekvenserna som slaveriet och segregationen haft för afroamerikaner och hur vissa delar av det sociala livet hamnat utom räckhåll för dem. På 1980-talet populariserades social teoretikern Pierre Bourdieus bidrag. Han såg socialt kapital, medlemskap i ett nätverk eller en grupp, som en resurs för individen. 1984 klev den tyska nationalekonomen Ekkehart Schlicht fram för att belysa det ekonomiska värde som finns i de sociala nätverken och moralordningen. I slutet av 1980-talet redogjorde James S. Coleman för det sociala kapitalets roll i skapandet av human kapital. Socialt kapital fick sitt verkliga genombrott då Robert D. Putnam studerade socialt kapital i Italien samt i USA där han påvisade ett sjunkande socialt kapital och potentiella hotbilder denna trend medförde. (Putnam, 2000: 19 – 20; Putnam, 2002: 5)

Somliga klassar socialt kapital som ett fenomen som kan generera privat nytta för individen. Andra menar att socialt kapital även gagnar allmänheten. Samhället gynnas av täta nätverk. Speciellt då den mellanmännsliga interaktionen utmynnar i generaliserade reciprocitetsnormer. Detta antas framkalla en god anda och ett fungerande samhälle. Det sociala kapitalet kan gynna en individ direkt men kan även gynna omgivningen. I många fall används socialt kapital i ett gott

syfte. Trots det förekommer fall då målet med den sociala organiseringen stått i konflikt med demokratins principer. (Putnam, 2002: 6 - 9)

2.3 Olika former av socialt kapital

I artikeln *Researching social capital in Africa* hävdar Widner och Mundt att socialt kapital är ett mångbottnat begrepp. Socialt kapital består av olika komponenter. För det första inkluderas olika former av förtroende i begreppet. För det andra inkluderas sociala kontakter. För det tredje inkluderas uppfattningar om plikter och skyldigheter samt för det fjärde normer. (Widner och Mundt, 1998: 2 – 3)

Socialt kapital antar flera former. Den utvidgade familjen, söndagsskolan, ens vänskapskrets, grannskapsföreningar, medborgarorganisationer, virtuella gemenskapsgrupper och ens arbetskamrater är några exempel på varierade former som socialt kapital kan anta. Den allmänna uppfattningen är att socialt kapital alltid är något positivt. Trots denna idé är det viktigt att uppmärksamma att socialt kapital också kan medföra negativa följder. Det är essentiellt att studera vad syftet är och vilka konsekvenser socialt kapital har. Ku Klux Klan är ett exempel på socialt kapital vars syfte stått stick i stäv med de demokratiska värderingarna. (Putnam, 2002: 8 - 9)

Det är på plats med en klassificering av socialt kapital. Den första distinktionen görs mellan formellt och informellt socialt kapital. Nätverk kan vara formella. De antar en formell struktur, officiella medlemskap, formella poster och regelbundna möten. Informella nätverk syftar till sociala nätverk med informell karaktär som saknar de ovannämnda attributen. Att äta middag med familjen eller ett kompisgäng som samlas för att sporta en gång i veckan är exempel på informella nätverk. En annan kategorisering görs mellan tjockt och tunt socialt kapital. Dessa gäller ofta hur intensiv kontakten är med en individ eller grupp, vissa relationer är starkare och man träffas frekvent, andra är mindre frekventa. En tredje indelning görs mellan grupper som främst eftersträvar att tillfredsställa egna intressen, ofta är det frågan om grupper som organiserar sig på basis av kön, etnicitet eller klass. Därtill finns grupper som organiserar sig för att tillfredsställa allmänna intressen, till exempel Röda Korset och miljörörelsen. Den fjärde och sista dimensionen delar in begreppet i överbryggande och sammanbindande socialt kapital.

Sammanbindande socialt kapital betyder att homogena grupper organiserar sig, det kan handla om individer med samma kön, religion eller etnicitet. Sammanbindande socialt kapital förstärker de exklusiva identiteterna. Överbryggande socialt kapital innebär att folk organiserar sig över de sociala skiljelinjerna. Ett exempel på överbryggande socialt kapital är medborgarrättsrörelsen. De flesta organisationer är en blandning, de är överbryggande och sammanbindande tillika (Putnam, 2002: 9 - 12)

2.4 Socialt kapital och dess komponenter

Härnäst granskas det sociala kapitalets beståndsdelar. Syftet är att konkretisera begreppet med hjälp av olika exempel. Socialt kapital har två delar. Den första delen utgörs av *föreningsaktivitet* och den andra av *socialt förtroende*.

Sociala nätverk nämligen organisationer och föreningar utgör den första dimensionen av socialt kapital. Pippa Norris hävdar i *Democratic Phoenix-Reinventing political activism* att inflytelserika tänkare såsom Alexis de Toqueville och John Stuart Mill till Emile Durkheim ringat in civilsamhället och de frivilliga organisationerna som grundbultar för en livskraftig demokrati. Föreningsengagemang bidrar till att skapa tillit bland folket, förbättrar samarbetsförmågan och leder till att folk knyter band till varandra. Organisationerna finns till för att uppfylla mål, resan mot att uppfylla målet förutsätter individer som förmår samarbeta och lita på varandra, det är i dessa sammanhang som socialt kapital uppstår. (Norris, 2002: 137).

Förtroende är mera komplicerat att förstå sig på. Det råder en viss grad av skepticism kring huruvida förtroende är en fundamental del av socialt kapital eller om det snarare är ett resultat av socialt kapital. Förtroende i sig är komplext och om förtroende därtill integreras med nätverk och normer blir det ännu otydligare. Som sagt är det inte garanterat att förtroende är en produkt av normer och sociala nätverk. Därför är det, enligt vissa, bäst att behandla förtroende som en ensamstående variabel. I alla fall, hävdar Field att förtroende har nära band till socialt kapital och uppstår följaktligen som ett resultat av individer som interagerar i de sociala nätverken. Hur som helst poängterar han att förtroende kommer sig bäst till rätta som en oberoende variabel som snarare är en produkt än ett grundläggande element i socialt kapital. (Field, 2008:72)

2.4.1 Föreningsaktivitet

Globalt är engagemang i frivilliga organisationer högst i USA och de nordiska länderna. Amerikaner medverkar i utbildningsgrupper som PTA, fritidsgrupper, fackföreningar, religiösa grupper, ungdomsgrupper och olika slags välgörenhetsgrupper. Medlemskap i dessa formella grupper utgör bara en form av socialt kapital men tjänar som ett effektivt mätinstrument för samhällsengagemang. I amerikansk kontext urskiljs tre typer av frivilliga organisationer. Först är de samhällsförankrade organisationerna, sedan de yrkesrelaterade organisationerna och sist de kyrkliga organisationerna. (Putnam, 2000: 48 – 49).

Merparten av de industrialiserade länderna i västvärlden är relativt sekulära. USA är dock ett undantag eftersom kyrkan och de religiösa organisationerna varit centrala i det amerikanska civilsamhället. Antalet kyrkomedlemmar är i USA relativt högt. Detta innebär att kyrkan och de olika trossamfunden utgör en viktig komponent av det sociala kapitalet i det amerikanska samhället. Det är i de kyrkliga sammanhangen medborgarna samlas och lär sig olika färdigheter genom att hålla tal och ordna möten. Där anammas också normer. Dessutom får man insikt i lokalsamhällets angelägenheter. Nya sociala kontakter och vänskapsrelationer uppstår genom de kyrkliga aktiviteterna. Kunskapen och de färdigheter som förvärvas i kyrkan höjer det medborgerliga engagemanget i resten av samhället. Kyrkomedlemmar uppvisar högre engagemang i andra sekulära föreningar och är mer benägna att delta i politiken än icke-anhängare. Därtill förefaller att kyrkoaktiva även har starkare band till de informella nätverken. (Putnam, 2000: 66 - 67)

I sin doktorsavhandling *Socialt kapital och politiskt deltagande i Europa* hävdar Maria Bäck som refererar till Newton att mycket av det sociala livet sker utanför de formella organisationerna. Den största delen av det sociala umgänget äger rum inom de informella nätverken, såsom i familjen, vänskapskretsen och kontakten med andra bekanta. Vissa teoretiker menar att det i själva verket är de informella nätverken som har en mycket större betydelse än de formella nätverken för individen. Det problematiska med dessa informella kontakter och nätverk är att det är mera invecklat att mäta dem. Av den anledningen är det enklare att utgå från medlemskap i formella organisationer. (Bäck, 2011: 25 - 26)

2.4.2 Förtroende

Enligt Field bör människor som samarbetar i syfte att nå ett visst mål ha tidigare kännedom om varandra. Field hävdar att vid sidan av tidigare kunskaper och erfarenheter, bör de olika parternas relation bygga på ett ömsesidigt förtroende. Detta för att minimera risken för att råka ut för bedrägeri. På så vis skapas förutsättningarna för att etablera ett meningsfullt samarbete.

Förtroende har en grundläggande funktion och kommer till användning i flera situationer.

Exempelvis fungerar förtroende som ett hjälpmedel vid vissa sociala och ekonomiska transaktioner som annars tenderar vara tidskrävande och byråkratiska. I sådana fall faciliteras förfarandet av ett högt förtroende. (Field, 2008: 70 - 71)

En grupp som samlas för att uppnå ett mål fungerar effektivare och höjer chanserna att vara framgångsrika då det ömsesidiga förtroendet är högt i gruppen. Vice versa stöter en grupp med lågt internt förtroende på betydligt större utmaningar att samarbeta och uppfylla mål. Dasgupta hävdar i sin bok *Social Capital: A multifaceted perspective* att förtroende har sin grund i rykte. Gott rykte är något alla strävar efter. Därför är man gärna villig att investera i och upprätthålla ett gott rykte om sig. Vidare är förtroende eller rykte något som inte enbart existerar i relationer mellan två individer. Även institutioner och olika grupper präglas av sina specifika rykten. (Dasgupta, 1999: 333)

I studiet av förtroende görs en tudelning av begreppet i partikulärt förtroende och generaliserat förtroende. Det partikulära förtroendet berör individens egen bedömning av en aktörs tillförlitlighet på basis av individens egna erfarenheter. Oftast då man pratar om partikulärt förtroende avses förtroende för familjemedlemmar eller nära vänner. Generaliserat förtroende utgör den andra delen av förtroende. Med generaliserat förtroende ges förtroende en bredare vidd i form av förtroende för människor i samhället över lag men även för institutioner. (Field, 2008: 71)

2.5 Socialt kapital i Afrika

Efter att ha definierat socialt kapital, redogjort för begreppets historia, olika former av socialt kapital samt begreppets centrala komponenter är det lämpligt att se på begreppet utifrån en

afrikansk kontext. Genom att kartlägga den sociala och kulturella terrängen underlättas förståelsen för hur konceptet socialt kapital ser ut i just afrikanska samhällen.

Av artikeln *African culture and values* framgår att kultur är en samling av attribut och mönster som kännetecknar ett folk. Kulturen är det som är unikt för ett specifikt folk och som bidrar till att differentiera ett folk från ett annat. Att hävda att alla afrikanska länder är identiska är givetvis en överdrift. Men efter en jämförelse med andra kontinenter förstärks likheterna mellan afrikanska samhällen. De afrikanska samhällen, sina unika egenheter till trots, liknar varandra på flera punkter. (Idang, 97 – 98).

I *Religion and social transformation in Africa: A critical and appreciative perspective* beskrivs religionen som ett essentiellt fenomen, religionen genomsyrar de afrikanska samhällen. Både den sociokulturella och den ekonomiska sfären bär på religiösa undertoner. I dagsläget estimeras att endast 0,01 % av den afrikanska befolkningen inte tillskriver sig någon religion. I studiet av socialt kapital i Afrika går det ej att bortse från faktumet att Afrika är en djupt religiös kontinent. Beträffande föreningsaktivitet som ingår som en delkomponent av konceptet socialt kapital är det föga överraskande att medlemskap i religiösa föreningar är vanligare än medlemskap i frivilliga föreningar. (Agbiji & Swart, 2015: 1 – 2)

Författarna hävdar att religion är ett av det sociala kapitalets grundbultar i afrikansk kontext. I Afrika är religion en institution som mobiliserar individer och resurser i syfte att lösa gemensamma utmaningar. Därtill ökar religionen medvetenheten om gemensamma angelägenheter och förenar individer från olika sociala grupper. I brist på politisk trovärdighet och robusta statliga ekonomiska institutioner har religiösa grupper antagit en mer framstående roll i det afrikanska samhällslivet. Kyrkan har en betydlig roll inte bara i uppkomsten av socialt kapital men även för civilsamhället och den sociala utvecklingen i afrikanska samhällen. De religiösa organisationerna spelar en viktig roll i bevarandet av civilsamhället. I det stora hela kan engagemang i religiösa organisationer tänkas ge upphov till ökat politiskt engagemang. (Agbiji & Swart, 2015: 11 – 12)

3. Politiskt deltagande

3.1 Tidigare forskning om socialt kapital och politiskt deltagande

Studierna i socialt kapital har upplevt en explosionsartad ökning under de senaste årtiondena. Begreppet har förknippats med flera områden. Termen har främst använts inom sociologin och statsvetenskapen men har även relaterats till studier i nationalekonomi och socialpsykologi. Därtill har socialt kapital studerats i relation till hälsa, stadsplanering, kriminologi och arkitektur. Bland annat visar studier från Sri Lanka, Italien och Tanzania att socialt kapital under vissa förhållanden kan leda till ökad ekonomisk välfärd. Vidare har studier från USA och Storbritannien påvisat att olika former av sociala nätverk kan leda till minskad brottslighet. En rad studier från Japan och Finland uppvisar starka samband mellan social förankring och fysisk hälsa för att nämna några exempel. Jämförande studier mellan regionala regeringar i Italien och delstatsregeringar i USA låter förstå att den administrativa effektiviteten påverkas av nivåerna av socialt kapital. (Putnam och Goss 2002: 5 – 6).

Robert D. Putnam har med hjälp av sina djupgående studier fastställt att socialt kapital påverkar det politiska deltagandet. Hans omfångsrika studier av de italienska medborgerliga traditionerna visar att dessa samt den sociala organisationen påverkar effektiviteten hos de lokala institutionerna. Höga grader av medborgerligt engagemang förstärkte institutionerna, vilket befäste den demokratiska legitimiteten. Putnam hävdade att en horisontell samhällsstruktur vilandes mot demokratiska principer inte endast framkallade robusta institutioner utan även mellanmänniskt förtroende. Han menade att föreningsengagemang stärkte det mellanmänniska förtroendet. Individer med högt mellanmänniskt förtroende var mer benägna att arbeta för kollektiva mål. Enligt Putnam intog de sociala nätverken en central roll som producent av normer, förtroende och social sammanhållning. Dessa attribut återspeglas i det han kallade socialt kapital, som varierade från region till region. (Putnam, 1993: 175 - 182)

Efter Putnams banbrytande studier från 1993 och 2000 har flera studier från olika länder påvisat att det finns ett samband mellan socialt kapital och politiskt deltagande (Norris, 2002, Putnam et al., 1993, Verba, Scholzman & Brady, 1995). Flera studier från de industrialiserade demokratierna

i väst samt framväxande demokratier har funnit att socialt kapital gagnar demokratin och hjälper till att höja kvantiteten och kvaliteten av det politiska deltagandet. (Anderson, 2010, Fukuyama, 1995, Norris, 2002, Paxton, 2002, Putnam, 2001)

I *When trust matters- a multilevel analysis of the effect of generalized trust on political participation in 25 European democracies* hävdas att merparten av forskningen fokuserat på att undersöka sambandet mellan engagemang i organisationer och politiskt deltagande (Christensen & Bäck 2016: 3). Av artikeln *The association between Social Capital and Voting Participation in Three developing Democracies in Africa* framgår att det existerar en stark korrelation mellan föreningsengagemang och politiskt deltagande (Ayala 2016, Putnam, 2001; Verba et al., 1995). Färskare studier från USA och Västeuropa verifierar sambandet. (Stolle & Rochon, 2016). Vidare har en rad studier från Central- och Sydamerika utförts, där man också kommit fram till liknande resultat, det vill säga att det finns en korrelation mellan socialt kapital och politiskt deltagande (Anderson, 2010, Booth & Richard, 1998; Klesner, 2007; Bwalya & Sukumar, 2018: 43).

Sambandet har också studerats i Asien. Studien *Enhancing political participation in democracies – What is the role of social capital?* har som syfte att uppge vilka faktorer som förklarar det politiska deltagandet i 69 indiska byar. Man har försökt förklara politiskt deltagande med variabler på mikro-, meso-, och makronivå. Av resultaten framgår att variablerna på mikro- och mesonivån har en starkare förklaringskraft än variablerna på makronivån. Vidare bestyrks i studien att socialt kapital har en signifikant effekt på politiskt deltagande. Därutöver förstärks effekten av socialt kapital än mer och det politiska deltagandet höjs då olika agenter och institutioner verkar för att sammankoppla individerna och byarna med den allmänna beslutsfattningen. (Krishna, 2002: 437 – 358). En annan studie som undersöker Asien bekräftar att Sydkorea upplevde en ökning i det civila engagemanget från 1990 till 1996, där man tillika observerade ett ökat politiskt deltagande. (Lee & Glasure, 2007)

Relationen mellan socialt kapital och politiskt deltagande är än idag ett relativt outforskat område i Afrika (Bwalya 2018: 42 – 43). I Widner och Mundt's studie *Researching Social Capital in Africa* studeras Botswana och Uganda. Syftet med studien var att undersöka hur variabler på

mesonivån, som socialt kapital, påverkar fenomen som politiskt deltagande men även nationsbygget. Apropå politiskt deltagande, visar studien att både generaliserat förtroende och föreningsaktivitet påverkar vissa former av politiskt deltagande. Studien förevisar dock att andra variabler såsom ålder och urbanisering i högre grad förklarar det politiska deltagandet. (Widner & Mundt, 1998: 2 – 23)

Bwalya och Sukumar står för det mest aktuella bidraget beträffande sambandet mellan socialt kapital och politiskt deltagande i Afrika. Syftet med studien är att undersöka ifall medlemskap i någon förening, samhällelig eller religiös, har ett samband med valdeltagande. I studien ingår tre framväxande afrikanska demokratier, Botswana, Namibia och Zambia. Av studien framgår att socialt kapital har en signifikant positiv effekt på medborgares röstningsdeltagande i de tre länderna. Detta verifierar Putnams sats att ökat socialt engagemang hänger ihop med ökat politiskt deltagande (Bwalya & Sukumar, 2018: 42 – 49)

Efter att ha belyst sambandet mellan socialt kapital och politiskt deltagande globalt och regionalt följer en djupdykning in i politiskt deltagande. Först ges en inblick i den historiska utvecklingen av politiska- och medborgerliga rättigheter. Därefter definieras politiskt deltagande och olika utvecklingstrender diskuteras. I kapitlet presenteras fem former av politiskt deltagande i ett försök att konkretisera begreppet. Kapitlet avrundas med en introduktion till politiskt deltagande i Afrika.

3.2 Medborgerliga och politiska rättigheter

Av *Political Ideologies- an introduction* framgår att liberalismen fick sin början på 1600-talet, under en tid då det traditionella feodala samhället höll på att erodera och kom att ersättas av det moderna kapitalistiska samhället. Liberalerna ställde sig kritiska gentemot auktoriteter och hierarkier. Man värnade om individens rättigheter och målet var att frigöra individen politiskt, religiöst och ekonomiskt. Individuell frihet prisades. (Robert Eccleshall et al. 2003: 18). I *Politiskt deltagande* hävdar Bengtsson att frammarschen av de medborgerliga och politiska rättigheterna har sina rötter i 1700-talet. Vid sidan av expansionen av den politiska makten till att

i större grad omfatta folket, sammanföll utvecklingen med en strävan efter social jämlikhet. Varje individ skulle garanteras egna rättigheter, därmed fick idén om ett individuellt medborgarskap sitt genombrott. (Bengtsson, 2008: 22)

Framtill nationalstatens framväxt och de individuella rättigheterna, hade makten koncentrerats till monarken. I det hierarkiska ståndssamhället innehade monarken den mäktigaste positionen. I ståndssamhället klassificerades medborgarna enligt sin samhällsgrupp. De politiska rättigheterna varierade mellan de olika samhällsgrupperna vilket innebar att enbart vissa i samhället hade politiskt inflytande. Exempelvis saknade jordbrukare i ett flertal länder i Västeuropa individuella rättigheter och exkluderades därmed från den offentliga sfären. Inflytandet utövades istället av de privilegierade samhällsständerna. Utvecklingen från 1700-talets ståndssamhälle till 1900-talets moderna välfärdssamhälle har förändrat mycket, inte minst människosynen. Tanken om ett individuellt medborgarskap var på 1700-talet långsökt. Men som historien visar har människosynen ändrat och numera värnas det om de individuella rättigheterna och en tid då alla garanteras rättigheter och skyldigheter på jämbördiga villkor. (Bengtsson, 2008: 22 - 24)

Rösträttens utvidgning och det individuella medborgarskapet bör förstås utifrån de stora samhälleliga förändringarna som välldes över Europa under 1700-talet. Den franska revolutionen 1789 markerar en tid då demokratin slog igenom i Europa. Tanken om ett mera jämlikt samhälle med individer som hade lika rättigheter utgör grundpelaren i upplysningstidens filosofi. Representationen skulle inte längre bindas till de privilegierade utan makten skulle utvidgas till att gälla respektive individ. Det var genom det individuella medborgarskapet som statens existens rättfärdigades. Den franska revolutionen hade således stort inflytande på vår tankevärld och medförde nya idéer och omformade tidigare uppfattningar om människan och hennes rättigheter. (Bengtsson, 2008: 24 – 27)

Den industriella revolutionen, hade också omvälvande effekter men de var mer förknippade med de sociala och ekonomiska strukturerna i samhället. Industrialiseringen, urbaniseringen och andra ekonomiska framsteg bidrog till att samhällsgrupper som hitintills befunnit sig utanför, integrerades i systemet. Dessa omvälvande samhällsförändringar gav upphov till nya sociala klasser. De förändrade villkoren aktualiserade frågan om de medborgerliga och politiska

rättigheterna. Rösträtten och vem den skulle gälla blev en av 1800-talets stora frågor i Västeuropa (Bengtsson, 2008: 24 - 27).

Under 1900-talet utvidgades rösträtten i ett flertal länder i Västeuropa. Under den första halvan av århundradet expanderades rösträtten till kvinnorna i Storbritannien (1918), Tyskland (1919), USA (1920) och Frankrike (1944). I *Citizen Politics- Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies* beskrivs hur rösträtten fortsatte att expandera 1965 i USA. Genom "The Voting Act of 1965" garanterades den svarta befolkningen rösträtt. På 1970-talet ägde ytterligare förändringar rum i de fyra länderna då rösträttsåldern sänktes till 18 år. (Dalton, 2008: 36)

Ovan har jag kort återgett hur idén om de individuella rättigheterna tagit fart och formats av de två stora revolutionerna som ägt rum. Såväl anhängare från liberalismen som anhängare från socialismen har sympatiserat med tanken om utvidgandet av rösträtten. Även det stundande nationalstatsbygget gagnades och fann framför allt legitimitet i utvidgandet av rösträtten och andra medborgerliga och politiska rättigheter. Rösträtten var länge begränsad till vissa individer på basis av inkomst, egendom, kön och ålder, men har succesivt expanderat och gäller i dag alla vuxna individer i samhället i de etablerade demokratierna. Det som skett är att gruppstillhörigheten suddats ut och ersatts med ett individuellt medborgarskap. (Bengtsson, 2008: 42; Dalton, 2008: 36)

Vilken roll ska folket spela i en demokrati? Ska folket inta en aktiv roll eller ska folket helst stå i bakgrunden. Synen på folkets politiska engagemang är ambivalent. Vissa betraktar att rösta i val som en tillräcklig insats från medborgarna medan vissa anser att medborgaren bör anta en aktivare roll som sträcker sig bortom valdeltagandet. Den första synen, den elitistiska, betonar de politiska eliternas roll för det politiska beslutsfattandet, medborgarna underordnas eliten. Den pluralistiska synen uppstod som en motreaktion mot den elitistiska. Enligt denna syn kan olika samhällsgrupper influera politiken. Pluralisterna hävdar att medborgaren har en betydelsefull roll för demokratin och det politiska beslutsfattandet. (Bengtsson, 2008: 45 - 50)

Idén om medborgarnas roll i politiken påverkar i hög grad synen på det politiska deltagandet. Vanligtvis delar man in politiskt deltagande i tre kategorier, valdemokrati, deltagardemokrati och deliberativ demokrati. I den valdemokratiska modellen utgör att rösta i val den väsentligaste formen av politiskt deltagande. Den valdemokratiska modellen är elitistisk i form av att medborgaren är aktiv under valdagen men intar sedan en passivare roll. Den deltagardemokratiska modellen förespråkar mera politisk aktivitet. Man vill öka medborgarens politiska makt, medborgaren ska få delta på flera sätt. Den deliberativa modellen, förespråkar aktiv diskussion mellan medborgare. Denna modell erbjuder en plattform där olika argument och åsikter möter varandra. (Bengtsson 2008: 50 – 51 och 70)

3.3 Politiskt deltagande och utvecklingstrender

I demokratier ligger den offentliga makten hos folket. Politiskt deltagande är således en mekanism med vilken man tillåter folket att utöva politiskt inflytande. Den mest elementära formen av politiskt deltagande är att rösta i val. Vid sidan av röstandet finns en rad andra metoder för att utöva politiskt deltagande. Det är folket som med hjälp av olika metoder försöker påverka de politiska institutionerna och beslutsfattandet, alltså riktas inflytandet mot att påverka den representativa demokratin. Med tiden har det politiskt inflytande utvecklats och riktas idag även mot aktörer utanför den representativa demokratins arena. (Bengtsson, 2008: 11 – 13)

Idag är det mer eller mindre en självklarhet att makten ska ligga i folkets händer. Åsiktsfrihet och universell rösträtt är grundläggande demokratiska principer. Som diskuterades i förra kapitlet visar en historisk tillbakablick att detta inte alltid varit självfallet. Att överlåta makten till folket betraktades länge som en absurd idé. Med tiden har dock stora utvecklingar skett på detta plan, idén om folkstyre har blivit ett nytt slagord som hyllats världen över. På senare tid har demokratins utveckling stagnerat och på många håll har sjunkande valdeltagande noterats, partimedlemskapet har dalat och förtroendet för institutionerna har sjunkit. Ekman och Linde menar i *Politik, protest och populism - deltagande på nya villkor* att de konventionella formerna av politiskt deltagande utsatts för skarp kritik av missnöjda medborgare som lockats till mer moderna former av politiskt deltagande (Ekman & Linde, 2010: 7 – 11, Bengtsson, 2008: 11 - 13)

Demokratien befinner sig i ständig rörelse. Moderniseringen omstrukturerade våra samhällen och levnadsvillkor, vilket lett till att vår relation till staten förändrats. En välmående demokrati livnär sig på medborgerligt engagemang och politiskt deltagande. Att rösta i val utgör den mest fundamentala formen av politiskt deltagande. Rösträtten är historiskt sett ett relativt nytt fenomen. Rösträtten tillåter medborgare att påverka beslutsfattare och de politiska besluten direkt, detta sker inom ramen av det vi betecknar representativ demokrati. Noterbart är att engagemanget med tiden förskjutits utanför denna traditionella ram. Det politiska deltagandet sker numera på olika arenor och omfattar således nya metoder. Även aktörerna man ämnar påverka har ändrats. Målgruppen som politiska aktioner riktas mot kan numera vara någon annan än enbart tjänstemän och politiker. (Bengtsson, 2008: 11 – 13).

Av Political participation in a Changing world: Conceptual and Empirical challenges in the Study of Citizen Engagement framgår att repertoaren för det politiska deltagandet har expanderat. Under 1940-talet hörde valdeltagande till den vanligaste formen av politiskt deltagande. Vid sidan av att rösta förekom kampanj arbete och kontaktande av politiker. På 1960-talet uppstod nya deltagandeformer som kom till uttryck i form av protester, demonstrationer och strejker. Under 1970- och 1980-talen dök olika sociala rörelser upp. Under 1990-talet expanderade repertoaren åter samtidigt som barriären mellan politiskt och icke-politiskt blev diffus. Det politiska deltagandet tog sig uttryck genom olika former av medborgerligt engagemang och frivilligarbete. Vid ingången av det nya milleniet kan vi återigen se nya utvecklingstrender. Det politiska deltagandet har individualiserats. Politisk konsumtion och bojkotter har blivit vanligare. Dessutom har internet skapat en ny aveny för politiskt deltagande således att delningen av politiska budskap och mobiliseringen av individer i politiskt syfte har underlättats av internets framväxt. (Theocharis och van Deth, 2017: 17 - 20)

I sin doktorsavhandling *Political Participation Beyond the Vote- X How the Institutional Context Shapes Patterns of Political Participation in 18 Western European Democracies* reflekterar Christensen över utvecklingen av de olika politiska deltagandeformerna. Det jämförande studiet av politiskt deltagande tog fart efter andra världskriget i Europa. Främst för att det var en utmaning att få tag i material från tiden före kriget. Tillika för att deltagandet fram till dess varit

relativt begränsat. Detta för att utvecklingen av de medborgerliga och politiska rättigheterna inte nått sin fullbordan. Politiskt deltagande är ett begrepp som under en kort tidsperiod expanderat och som idag täcker fler former och aktiviteter. (Christensen, 2011: 37)

En välfungerande demokrati förutsätter medborgerligt engagemang. I demokratier garanteras individen olika fri- och rättigheter. Dessa rättigheter tillåter medborgarna att ta till olika politiska aktioner. Trots detta har man i västvärlden, framför allt i USA, under de senaste decennierna kunnat skönja trender som uppvisar minskat politiskt engagemang. I *The Good Citizen – How a Younger Generation Is Reshaping American Politics* hävdar Dalton att deltagandet dalat trots en förbättrad välfärd och ökad utbildning. (Dalton, 2016: 60 – 61, Dalton, 2008: 32) Den entusiasm som en gång fanns har urholkats, det påstås att medborgarna blivit apatiska och samhällsfrånvända. Dessa inre hot riskerar undergräva demokratins legitimitet. (Dalton, 2008: 32 – 33)

I *Modernization and Postmodernization- Cultural, Economic, And Political Change in 43 Societies* menar Inglehart att påståendet att medborgarna i dag är mindre intresserade av politiken är aningen vilseledande. Av texten framgår att medborgarna övergivit de traditionella deltagandeformerna förknippade med en tid då moderniseringen sköt fram. Istället är det via nya forum och politiska deltagandeformer som medborgarna engagerar sig. (Inglehart, 1997: 307). Både medborgarskapet och det politiska deltagandet håller på att omformas vilket framkallat nya demokratiska deltagarformer. Möjligheterna för politiskt inflytande har diversifierats. (Dalton, 2016: 62 - 63)

3.4 Politiska deltagandeformer

I detta kapitel beskrivs kort de fem politiska deltagandeformerna. Jag börjar med traditionella former av politiskt deltagande, vartefter de modernare formerna tas upp.

I *Political Participation: Mapping the terrain* har författarna utformat en typologi av politiskt deltagande, bestående av fem dimensioner. Dessa är valdeltagande, partiaktivitet, konsumentdeltagande, protestaktivitet och kontaktaktivitet. Denna typologi fungerar som en lämplig guide för att kartlägga politiskt deltagande. Författarna har inte en skild kategori för

kampanjaktivitet men denna aktivitet faller under det de kallar partiaktivitet. (Teorell, Torcal och Montero, 2007: 340 – 343). Jag kommer dock att revidera den ursprungliga typologin. Detta görs för att anpassa teorin till de indikatorer som finns till hands i enkätundersökningen som används för denna studie. Kampanjaktivitet adderas till typologin som en självständig dimension av politiskt deltagande medan politisk konsumtion stryks eftersom lämpliga indikatorer på denna politiska deltagandeform saknas i enkätundersökningen. De fem deltagandeformerna är *att rösta i val*, *partiverksamhet*, *kampanjarbete*, *att kontakta politiker* och slutligen *att delta i demonstrationer och/eller protestmarscher*.

3.4.1 Att rösta i val

Att rösta i val är i särklass den vanligaste politiska deltagandeformen. (Bengtsson, 2008: 71: Dalton, 2016: 64) För många medborgare är röstandet det enda sättet som används i syfte att påverka de politiska besluten. Att rösta i val en populär politisk deltagandeform för att kostnaden för att engagera sig på detta sätt är låg. Beträffande den ideala valdeltagandenivån råder en allmän konsensus att ju fler människor som röstar desto bättre. Följande två argument ämnar förklara varför. Den första aspekten berör legitimiteten hos de politiska besluten som fattas. Ju mer folk involverade i beslutsfattandet desto högre är legitimiteten hos de fattade besluten. (Dalton, 2016: 60) Den andra aspekten berör representativiteten. Länder med högt valdeltagande tenderar i högre grad att inkludera alla samhällsgruppers åsikter, detta är viktigt då politiska beslut fattas. (Bengtsson, 2008: 71 - 74 och 112 - 113) I boken *Where have all the voters gone?* och i artikeln *Unequal participation: Democracy's unresolved dilemma* framkommer att framför allt USA men även andra etablerade demokratier i västvärlden tampats med sjunkande valdeltagande, vilket ansetts ha underminerat demokratins legitimitet. (Wattenberg, 2002: 11, Lijphart, 1997: 5)

Valdeltagande varierar över tid och rum. Men värt att notera är att valdeltagandet även varierar inom ett och samma land mellan olika samhällsgrupper. Individens resurser, såsom utbildning, kön och ålder påverkar valdeltagandet. Vid sidan av de individuella attributen påverkas valdeltagandet även av individens förankring i samhället, likväl banden till de politiska partierna. De politiska attityderna påverkar också valdeltagandet. (Bengtsson, 2008: 113)

3.4.2 Partiverksamhet

Partiverksamhet innebär att man är medlem i ett parti, eller väljer att frivilligt arbeta för ett parti eller en viss kandidat eller att man med ekonomiska bidrag understödjer en kandidat eller ett parti. (Ekman och Linde, 2010: 45). Att vara partiverksam klassificeras som en traditionell form av politiskt deltagande. I jämförelse med att rösta i val är partiverksamhet en mera resurskrävande form av politiskt deltagande.

I artikeln *Changing models of party organization and party democracy- The Emergence of the Cartel Party* beskriver författarna masspartiets utveckling sedan 1800-talet. Masspartiet är dock ett föråldrat ideal. Under 1960-talet ersattes masspartiet av ”Catch-all-partier”. Därefter har utvecklingen fortsatt och man har kunnat skönja framväxten av kartellpartier. Det som karakteriserar kartellpartierna är deras minskade beroende av breda medlemskapsskaror. Medlemmarna utgör istället den grupp som används i syfte att nå politisk framgång samt i legitimerande syfte. (Bengtsson, 2008:131 – 132; Katz och Mair, 1995: 5 - 6).

Utbildning, inkomst, kön och ålder har bevisats påverka både valdeltagande och partiverksamheten. Dessa resurser är av ännu större betydelse vid partiverksamhet eftersom denna form av politiskt deltagande är mera krävande. På grund av de olika krävande uppgifterna som partiverksamhet innebär, är hög utbildning och erfarenhet av organisatoriska och administrativa uppgifter faktorer som gynnar deltagandet. Därmed är individer med dessa resurser mer benägna att involvera sig i partiverksamhet. (Norris, 2002: 127 - 128)

3.4.3 Kampanjarbete

I *Participation and Political Equality- A Seven-Nation Comparison* definieras kampanjaktivitet som en dimension av politiskt deltagande. Likt valdeltagande är även kampanjaktivitet associerad med den valprocessen. Med hjälp av kampanjaktivitet kan medborgaren öka sitt inflytande på valresultatet bortom rösträtten, eftersom personliga önskemål och preferenser enklare förmedlas till kandidaten på grund av den intensiva kontakten mellan kampanjarbetare och kandidater. Därför kan man hävda att kampanjarbete är en inflytelserik form av politiskt deltagande. I

jämförelse med valdeltagande, som inte kräver stora uppoffringar av medborgaren, är kampanjaktivitet en betydligt mer krävande form av politiskt deltagande. (Verba, Nie & Kim, 1978: 53).

Att arbeta för ett parti eller en kandidat, att delta i partimöten och att använda kampanjemblemer är olika slag av kampanjaktivitet. Deltagandet sker numera i form av att man skänker pengar för att stöda kampanjer, användande av kampanjemblemer och att man försöker influera familjens och ens bekantskapskrets röstningsbeteende. (Dalton, 2008: 40 – 41)

3.4.4 Att kontakta politiker

Att kontakta politiker, offentliga tjänstemän eller en person som arbetar i massmedia i syfte att belysa ett visst politiskt problem är en form av politiskt deltagande. Det kan exempelvis handla om att understödja eller motsätta sig en ny lag. Denna form av politisk deltagande ställer relativt höga krav på den som tagit initiativ. För det första ska initiativtagaren identifiera en politiskt verksam person och kunna rikta sansad kritik mot policyn den politiskt verksamma för. Denna form av politiskt deltagande har blivit vanligare, samtidigt som röstningen avtagit. Denna deltagandeform möjliggör en mera frekvent och flexibel kontakt mellan medborgare och beslutsfattarna. Om kontakten förr skedde via valdeltagande, sker kontakten numera även via internet. Denna deltagandeform har gett större utrymme för medborgaren att själv bestämma när och vem man ska kontakta. (Dalton, 2016: 68 – 69; Dalton, 2008: 44)

3.4.5 Att delta i demonstration eller protestmarsch

Demonstrationer och protester har genom historien varit ett uttryck för frustrerade medborgare. Ofta är det de socialt och politiskt förtryckta samhällsgrupperna som använt sig av protest för att ge uttryck för sitt missnöje mot samhällsordningen. Om diverse samhällsgrupper inte förmår påverka de politiska institutionerna är protest ett alternativ. Bland annat på 1980- och 1990-talen upplevdes en demokratisk revolution då flera protester sköt fram i bland annat Östeuropa, Ostasien och Sydafrika. Traditionellt sett var protest ett verktyg för de utsatta samhällsgrupperna. Numera deltar folk från olika samhällssegment i olika protestaktiviteter. Förr riktades protester

mot de existerande politiska institutionerna och var mer revolutionära. Nuförtiden har målgrupperna för protesterna utökats. Istället för att omkullkasta regimen har protesterna blir mer regimvänliga och siktar på att reformera verksamheten på olika samhällsområden. Många individer och grupper världen över protesterar för att ge uttryck för sin politiska ståndpunkt. Att skriva under upprop är en mild form av protestaktivitet. Vid sidan av denna form står de mer utmanande protestformerna. Hit räknas deltagande i demonstrationer, att bojkotta en viss vara, att strejka och sist att ockupera offentliga rum som fabriker, vägar och byggnader. (Dalton, 2008: 48 – 52)

3.5 Politiskt deltagande i Afrika

Detta kapitel avslutas med att stifta bekantskap med hurdana politiska deltagandemönster som existerar på den afrikanska kontinenten.

I *Political participation in Africa: The role of individual resources* hävdar Ann-Sofi Isaksson att politiskt deltagande utgör grunden till en fungerande demokrati. Till ett av demokratins ideal hör att alla deltar och såtillvida gör sin röst hörd. Enligt *Participation and Political Equality* är demokratiska system i princip jämlika eftersom de garanterar alla medborgare rösträtt och således lika möjligheter att delta politiskt. Detta scenario uppfyller det man kallar politiskt jämlikhet. Hur väl uppfylls detta ideal? Flera studier har studerat hur det politiska deltagandet ter sig. I väst visar resultaten att individer med högre inkomst och utbildning uppvisar högre politiskt deltagande än de som saknar dessa. Socioekonomisk ojämlikhet tenderar att bidra till ökad politisk ojämlikhet. Ifall de mer privilegierade samhällsklasserna deltar innebär det även att deras intressen och röst väger tyngre än andras. Socioekonomisk ojämlikhet leder till politisk ojämlikhet. (Verba, Nie & Kim, 1978: 1)

Enligt denna resursmodell är det de resursrika som innehar förmågor och tid som underlättar politiskt deltagande medan kostnaderna för politiskt deltagande är för höga för de resurssvaga. Observationerna är emellertid gjorda i västvärlden. Hur ter sig det politiska deltagandet i framväxande demokratier där kostnaderna för att delta politiskt kan antas vara högre speciellt för samhällets fattigare sociala grupper? Resultaten är något överraskande. I *Who votes in Africa? An*

examination of electoral participation in 10 African countries framgår följande. I Afrika är det individer med lägre socioekonomisk ställning som aktivare deltar politiskt. (Kuenzi & Lambright, 2013) Denna observation får oss att än en gång att ställa frågan om vad som motiverar afrikaner till att delta politiskt? (Isaksson, 2013: 244 - 245). Att förklara politiskt deltagande är givetvis enormt komplicerat. Efter en sondering av terrängen förenklas saker och ting och man försöker förstå politiskt deltagande genom en indelning i individuella och sociala faktorer.

Att studera politiskt deltagande och vad som leder till politiskt deltagande är essentiellt. Speciellt politiskt deltagande i utvecklingsländer där förutsättningarna ej är de samma. Vi har just sett att den traditionella resursmodellen baserad på individuella resurser inte lyckas förklara det politiska deltagandet i Afrika. Därmed är det relevant att än en gång ställa frågan om vad som leder till politisk mobilisering i Afrika? Det är mer spännande att se på politiska deltagandet i Afrika och undersöka andra faktorer, såsom just socialt kapital eller andra strukturella faktorer som påverkar det politiska deltagandet.

4. Metod

4.1 Forskningsdesign

Av *The Essentials of Political Analysis* framgår att man inom statsvetenskaplig forskning frekvent stöter på abstrakta koncept som exempelvis liberalism, demokrati och förtroende. Dessa är idéer eller mentala konstruktioner och representerar olika fenomen i världen. Andra koncept som exempelvis politiskt deltagande är mera konkreta och är beteenden som enklare kan observeras i verkligheten. (Pollock, 2009: 7 – 8)

I *Den statistiska undersökningen – grundläggande metodik och typiska problem* samt *The Fundamentals of political science research* identifieras två fundamentala forskningstyper nämligen experimentell studie och observationsstudie. I en observationsstudie studeras världen som den är utan att forskaren har kontroll över de variabler som ska ingå i studien. Vidare identifieras två olika typer av observationsstudier. I tvärsnittsstudier undersöks analysenheter vid ett enda tidsnedslag medan i en tidsseriestudie studeras analysenheter över tid. (Lantz, 2011: 25 - 27 och Kellstedt och Whitten, 2013:69 och 83). Studien som jag utför är för det första en observationsstudie, där verkligheten studeras som den är utan någon manipulering. För det andra gör jag en tvärsnittsstudie, där analysenheter studeras vid endast ett tillfälle.

Studien inleds med en univariat analys. Med hjälp av deskriptiv statistik illustreras förtroendet, föreningsaktiviteten och det politiska deltagandet i sju afrikanska stater. Därefter utförs bivariata analyser för att testa sambanden mellan förtroende och politiskt deltagande samt föreningsaktivitet och politiskt deltagande. I nästa skede analyseras förtroende och föreningsaktivitet samtidigt i förhållande till politiskt deltagande. Slutligen utförs en multivariatanalys, i den multivariata analysen studeras socialt kapital i förhållande till politiskt deltagande kontrollerat för en rad andra variabler.

Kapitlet belyser de metoder som kommer till användning i studien samt hur operationaliseringen av variablerna skett. Kapitlet inleds med en kort reflektion kring surveyundersökningar, enkäter och intervjuer. Därefter diskuteras val av fall och datamaterialet studien bygger på. I kapitlet

presenteras även operationaliseringen av socialt kapital och övriga kontrollvariabler vartefter metodvalet motiveras. Slutligen behandlas reliabiliteten och validiteten kring studien.

4.2 Enkäter och intervjuer

Av Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad framgår att några av de mest typiska metoderna att samla information sker genom enkäter och intervjuer.

Tillvägagångssätten är många och proceduren är utmanande, därför kräver valet av insamlingsmetod noggrann planering för att försäkra en hög kvalitet. (Esaïsson et al. 2017: 235, Lantz, 2011: 47 - 48). Vid utformningen av enkäter är det viktigt att frågeformuläret består av enkla frågor som minimerar uppkomsten av tolkningsproblem hos respondenten. Ibland kan respondentens svar påverkas av hur frågan är ställd och av den placering frågan har i frågeformuläret.

Det finns olika typer av intervjuformer, en av dessa är besöksintervju som tillämpats i det datamaterial jag använder. En besöksintervju innebär att intervjuaren uppsöker respondenten som besvarar en på förhand strukturerad enkät. Vid oklarheter beträffande otydliga frågor kan respondenten be intervjuaren att tydliggöra problemet. Det finns dock en rad nackdelar med denna intervjuform. Den personliga kontakten kan leda till att intervjuaren påverkar respondentens svar. En annan nackdel har att göra med känsliga och laddade frågor. I dessa fall kan respondentens val styras av sociala normer, yttre press eller en inre vilja att svara enligt det som anses vara det korrekta svaret. Det finns en risk att enkätundersökningen ger en snedvriden bild av verkligheten. Detta beror främst på att folk kanske glömt bort vad de gjort eller avsiktligt döljer en del av sina opinioner och beteende. (Lantz, 2011: 50 – 52).

Trots bristerna med enkätsvar finns det trots allt mycket som talar för användningen av denna metod. Med hjälp av en besöksintervju kan man få en mera djupgående bild av svarspersonen och individuella attribut som karaktäriserar denna vilket gör studien mera pålitlig.

4.3 Data och val av fall

Studien utförs i sju afrikanska länder. I denna tvärsnittsstudie analyseras alla individer vid endast ett tillfälle, tidsramen för studien är åren 2011 - 2013. Genom att genomföra ett tvärsnitt besvaras

frågan hur situationen såg ut just då. Datat är sekundärdata som hämtas från Afrobarometer. Afrobarometer är en organisation som genomför opinionsmätningar på den afrikanska kontinenten. Individen utgör studiens analysenhet. Insamlingen av data sker via besöksintervjuer. Analysanden besvarar ett frågeformulär vid närvaro av en intervjuare. Jag kommer att använda omgång fem som utkom mellan åren 2011 och 2013, användningen av den omgången gör studien mera komplett för att det finns indikatorer för både föreningsaktivitet och förtroende. Indikatorer för förtroende saknas i de nyare omgångarna.

I undersökningen ingår länderna Ghana, Benin, Kap Verde, Botswana, Namibia, Sydafrika och Mauritius. Varför jag väljer att studera sambandet mellan socialt kapital och politiskt deltagande i dessa länder är på grund av att få studier ha gjorts i en afrikansk kontext. Därmed är det frågan om en teoriprövande studie som utgår från Putnams teori om socialt kapital som en bidragande faktor till högre politiskt deltagande. Detta samband testas empiriskt i dessa sju afrikanska stater. För att öka meningsfullheten med studien har jag valt att endast inkludera länder som är demokratiska. Att endast demokratiska stater ingår i studien förklaras genom att det politiska deltagandet nått en högre utveckling i demokratiska stater jämfört med exempelvis auktoritära stater. Trots att det finns många skillnader mellan dessa länder liknar de varandra på många sätt. De kulturella, sociala och ekonomiska strukturerna påminner om varandra och det förekommer liknande politiska aktiviteter i dessa länder vilket gör en jämförelse dessa länder emellan möjlig.

Det mest typiska formatet för en undersökning är urvalsundersökningen. (Lantz, 2011: 10) Idén är att ett urval skall vara representativt för en större population. Afrobarometer utformar tvärsnittsstudier där urvalet är representativt för alla röstberättigade individer i samhället. Således ges alla myndiga medborgare, 18 och äldre, samma möjlighet att tillkallas till intervju. Detta uppnås genom tillämpning av ett slumpmässigt urval av medborgare. Chansen att individer bosatta på tätbefolkade områden ska kallas till intervju är högre, detta bidrar till att öka representativiteten. Sampelstorlekarna för varje land varierar aningen, för Benin, Botswana, Namibia och Mauritius är den 1,200, för Kap Verde 1,208. Sampelstorleken för Sydafrika är 2,399 och för Ghana 2,400. Då alla respondenter adderas ihop är den totala sampelstorleken 10,807. (www.Afrobarometer.org)

4.4 Operationalisering av socialt kapital

Socialt kapital är ett koncept som inbegriper flera dimensioner, å ena sidan omfattar begreppet mellanmänniskt förtroende, å andra sidan föreningsaktivitet. Av teorin framgick att socialt kapital innefattar tre huvudsakliga dimensioner det vill säga förtroende, föreningsaktivitet och reciprocitetsnormer. Av dessa tre är föreningsaktivitet den mest konkreta egenskapen.

Egenskapen förtroende är mera formlös. Att kvantifiera reciprocitetsnormer är en utmanande uppgift och på dessa grunder uteblir operationaliseringen av dem. Föreningsaktivitet och förtroende kvarstår som de egenskaperna som analyseras.

I enkäten operationaliseras *föreningsaktivitet* genom frågan huruvida respondenten är medlem i en religiös organisation (Fråga A) eller en frivilligorganisation (Fråga B). Totalt ges fem olika svarsalternativ på båda frågorna. Värdet 0 står för Icke-medlem, värdet 1 för Inaktiv medlem, värdet 2 för Aktiv medlem, värdet 3 för Officiell ledare och värdet 9 för Vet inte.

Föreningsaktivitet är en variabel på ordinalnivå vilket indikerar att en meningsfull rangordning finns.

Den andra dimensionen, *förtroende*, operationaliseras genom att respondenten tillfrågas huruvida hen anser att de flesta människorna i samhället är att lita på. Denna fråga har tre svarsalternativ. Värdet 0 indikerar att en viss aktsamhet är nödvändig medan värdet 1 står för att de flesta människorna är att lita på. Värdet 9 står för Vet inte, därmed är förtroende variabeln kodad som en dummy variabel.

Bwalya och Sukumar har studerat sambandet mellan socialt kapital och valdeltagande. I studien operationaliseras socialt kapital genom frågan om föreningsaktivitet. Eftersom föreningsaktivitet består av två frågor har de valt att summera ihop värdena för båda variablerna, medlemskap i religiös grupp och medlemskap i frivillig förening, såtillvida skapas ett numeriskt värde som anger svarspersonens totala föreningsmedlemskap. Högre värden indikerar ett högre medlemskap medan låga värden indikerar ett lägre medlemskap i religiösa och frivilliga föreningar. (Bwayla & Sukumar, 2018: 45 – 46)

På liknande sätt som i exemplet ovan har jag summerat ihop de två variablerna, Ett mått utformas för att mäta den totala föreningsaktiviteten hos respektive individ, innebärande att Icke-medlem=0, Inaktiv medlem=1, Aktiv medlem=2 och Officiell ledare=3 summeras ihop och formar en summavariabel som antar värden mellan 0 och 6. Högre värden indikerar högre föreningsaktivitet medan lägre värden indikerar lägre föreningsaktivitet.

Variabeln förtroende är som sagt en dummy variabel som endast antar två värden där 1 indikerar förtroende medan värdet 0 antyder brist på förtroende gentemot andra. Värdet 9 står för Vet inte. Inga förändringar görs här förutom att värdet 9 Vet inte stryks så att endast de ursprungliga värdena 1 förtroende för andra och 0 brist på förtroende för andra kvarstår.

4.5 Operationalisering av politiskt deltagande

Inom ramen för denna magisteravhandling studeras fem former av politiskt deltagande. I det följande redogörs för operationaliseringen av respektive deltagandeform. Inledningsvis beskrivs operationaliseringen av valdeltagande sedan följer partiverksamhet, kampanjarbete, kontaktande av politiker och demonstration.

Att rösta i val

Frågan gällande om respondenten *röstat* i det föregående valet undersöker en form av politiskt deltagande. För Benin och Kap Verde gäller frågan valen 2011, för Sydafrika, Namibia och Botswana valen 2009. För Mauritius valen 2010 och för Ghana valen 2008. Totalt ges nio svarsalternativ, jag har valt att skapa en dummy variabel där värdet 1 står för alla som röstat och värdet 0 står för alla övriga värden som innebär att man avstått från att rösta. 804 respondenter uppger sig ha varit för unga vid valets tidpunkt och därför inte röstat. Därmed stryks dessa individer från studien.

Partiverksamhet

Partiverksamhet studeras genom frågan om respondenten i samband med det senaste valet jobbat för en kandidat eller ett parti. Alla respondenter som angett ett nekande svar antar värdet 0 medan

de som svarat jakande antar värdet 1, värdet 9 står för Vet inte. De som svarat att de inte vet exkluderas. Ingen övrig omkodning görs av variabeln som står kvar som en dummy variabel.

Kampanjarbete

Näst i tur står *kampanjarbete*. Denna variabel består av två separata frågor. Den första frågan utreder ifall respondenten deltagit i ett kampanjmöte. Den andra frågan redogör för om respondenten försökt övertala andra att rösta på en viss riksdags- eller presidentkandidat. Båda frågorna har tre svarsalternativ, 0 om respondenten deltagit och 1 om respondenten inte deltagit och 9 för de som svarat Vet inte, därmed är det frågan om två dummy variabler. Variabeln kodas om så att båda variablerna summeras ihop så att en ny variabeln för kampanjaktivitet skapas som antar värden mellan 0 och 2. Eftersom jag använder mig av binär logistisk regressionsanalys omvandlas variabeln så att den antar två värden, alltså är den en dummy variabel. De individer som uppger att de inte deltagit på någotdera sätt ges värdet 0, de som uppger att de deltagit på minst ett av de två formerna ges värdet 1, de som uppger att de deltagit på båda sätten antar värdet 2. Alla respondenter som antar värdet 2 kodas om så att de antar värdet 1 istället.

Att kontakta politiker

Att kontakta politiker operationaliseras med hjälp av fyra frågor som berör huruvida respondenten kontaktat en politisk aktör beträffande ett problem eller för att dela med sig sin åsikt. Därtill efterfrågas hur ofta detta skett under det förflutna året. Den första frågan redogör för huruvida respondenten kontaktat en förtroendevald på lokalnivå, den andra frågan tillfrågar respondenten om denne kontaktat en riksdagsledamot, den tredje frågan redogör för om respondenten kontaktat en officiell tjänsteman vid ett statligt ämbetsverk. Den fjärde och sista frågan utreder huruvida svarspersonen tagit kontakt med en medlem av ett politiskt parti. Sammanlagt ges fyra svarsalternativ, värdet 0 står för aldrig, värdet 1 för endast en gång, värdet 2 för några gånger och värdet 3 ofta. Alla fyra frågor kodas om såtillvida att det ursprungliga värdet 0 kvarstår som 0, innebärande att respondenten inte kontaktat något av de fyra alternativen. De resterande värdena, 1, 2 och 3 kodas om såtillvida att de antar värdet 1, innebärande att respondenten tagit kontakt minst en gång. Därmed skapas fyra nya dummyvariabler. I nästa steg adderas respektive variabel

ihop så att en ny variabel skapas som antar värden 0 till 4. Efter detta steg kodas variabeln ytterligare så att de omvandlas till en dummy variabel. Värdet 0 ges för respondenten som inte kontaktat någon politiskt verksam person. Värdet 1 ges för respondenter som minst kontaktat en av de fyra politiska personerna, de respondenter som antar värdet 2 kodas om så att värdet 2 blir 1. Samma sak gäller för de respondenter som kontaktat tre av de fyra alternativen, värdet 3 kodas om till 1. Till sist de som uppger sig ha kontaktat alla fyra politiska personer, dessa respondenter ges värdet 4 och också här kodas 4 om till 1. På detta vis skapas en ny dummy variabel för variabeln att kontakta politiker, så att 0 står för de som inte kontaktat en politisk aktör och 1 för de som kontaktat en politisk aktör.

Att delta i demonstration eller protestmarsch

Att delta i demonstration eller protestmarsch är den sista formen av politiskt deltagande. I enkäten besvaras frågan om denne under det senaste året deltagit i en demonstration eller protestmarsch. Sammanlagt erbjuds fem svarsalternativ. Värdet 0 står för de som aldrig skulle kunna tänka sig att delta, värdet 1 för de som skulle delta om möjligheten uppenbarade sig. Värdena 0 och 1 står för de som inte deltagit. Vidare står värdet 2 för de som deltagit en eller två gånger. Värdet 3 för de respondenter som deltagit åtskilliga gånger. Värdet 4, det högsta värdet, står för de svarspersoner som ofta demonstrerat eller protesterat. Sammanlagt står värden 2, 3 och 4 för de respondenter som deltagit i demonstrationer eller protestmarscher. Vidare kodas variabeln om till en dummy variabel så att de ursprungliga värdena 0 och 1 ges värdet 0 vilket innebär att respondenten inte deltagit i en demonstration eller protestmarsch. Värdena 2, 3 och 4 kodas om till 1, och står för de som åtminstone en gång använt denna deltagandeform.

4.6 Operationalisering av kontrollvariabler

Efter att ha beskrivit hur operationaliseringen skett för socialt kapital och politiskt deltagande beskrivs operationaliseringen av kontrollvariablerna. Först beskrivs operationaliseringen av fyra sociodemografiska variabler. Därefter beskrivs operationaliseringen av variabler med koppling

till politiska- och demokratiska attityder samt upplevelse av partiidentifikation. Det totala antalet kontrollvariabler uppgår till åtta.

Kön

Kön är en dummy variabel som antar två värden. Värdet 0 står för kvinna medan värdet 1 för man.

Ålder

Variabeln ålder är en variabel på kvotnivå. 18 är det lägsta värdet och 105 det högsta.

Utbildning

Utbildning är en kategorisk variabel bestående av fyra olika kategorier. Värdet 0 står för de utan utbildning. Värdet 1 står för respondenter som har grundskoleutbildning. Värdet 2 står för de som har genomfört utbildningen på andra stadiet. Värdet 3 representerar de respondenter som har eftergymnasial utbildning.

Boendeort

I datamaterialet har boendeort ursprungligen tre olika värden, värdet 1 står för urban alltså stadsbor, 2 står för rural, för de bosatta på landsort och 3 för semiurban. Eftersom antalet respondenter som uppger sig bo semiurbant är få till antalet koder variabeln. Semiurban och urban slås ihop och står för de respondenter som uppger att de bor urbant. Värdet 0 står för rural och 1 för urban, variabeln är en dummyvariabel.

Politiskt intresse

Jag har valt att operationalisera politiskt intresse genom en fråga som redogör för hur intresserad respondenten är av offentliga angelägenheter som berör politik och landets styrning.

Ursprungligen är variabeln kodad så att 0 representerar de som är fullständigt ointresserade. En 1 ges för de som uppger att de inte är så intresserade av politik. De som uppger att de har ett visst intresse för politik antar värdet 2. Värdet 3 representerar de respondenter som uppger att de är mycket intresserade av politik.

Politiskt förtroende.

Politiskt förtroende operationaliseras genom att respondenten besvarar sex separata frågor som anknyter till förtroende för olika instanser. Den första frågan mäter förtroende för landets president och premiärminister, den andra frågan mäter förtroende för parlamentet. Den tredje frågan mäter förtroende för den nationella elektoral kommissionen. Den fjärde frågan undersöker förtroendet för kommunfullmäktige. Den femte frågan mäter förtroende för det styrande partiet. Den sjätte frågan mäter förtroende för oppositionspartier. Respektive fråga består av fyra svarsalternativ. 0 står för de som totalt saknar förtroende för de politiska aktörerna av intresse. 1 står för de som har ett minimalt förtroende för de politiska aktörerna. 2 representerar de som uppger att de något så när har förtroende för de politiska aktörerna. 3 står för de respondenter som uppger att de har ett högt förtroende för de politiska aktörerna. Ett index skapas i syfte att mäta det totala politiska förtroendet för sex politiska institutioner. Variablerna sammanfogas till ett index som löper från 0 till 18. Låga värden indikerar lågt politiskt förtroende medan höga värden indikerar högt politiskt förtroende.

Nöjdhet med demokratin

I studien ingår en variabel som mäter nöjdhet med demokratin. Variabeln operationaliseras genom en fråga som undersöker hur nöjd respondenten är med den demokratiska prestandan i landet. Variabeln har fem svarsalternativ. 0 står för de som anser att landet inte är en demokrati. 1 står för de som uppger att de inte alls är nöjda med hur demokratin fungerar. 2 representerar de som uppger att de inte är särskilt nöjda. 3 står för de som anser att de är relativt nöjda med hur demokratin fungerar. 4 representerar de respondenter som uppger att de är mycket nöjda med hur demokratin fungerar.

Partiidentifikation

Denna variabel operationaliseras genom att mäta respondentens upplevelse av partitillhörighet. Frågan består av två svarsalternativ, 0 står för nej för de som uppger att de saknar en känsla av partiidentifikation och 1 för ja som indikerar att respondenten har en känsla av partiidentifikation. Variabeln är en dummy variabel.

4.7 Val av metod

Det är av stor vikt att vid all forskning hitta det mest lämpliga metodologiska tillvägagångssättet för att analysera olika samband. Vilken metod som tillämpas avgörs av vilken mätskalenivå de i studien inkluderade variablerna ligger på. Det metodologiska verktyget som tillämpas beror på om variablerna är på nominal-, ordinal-, kvot- eller intervallnivå. (Pollock, 2009: 198)

Logistisk regression möjliggör en analys av sambandet mellan en oberoende variabel på intervallnivå och en kategorisk beroende variabel som befinner sig på antingen nominal eller ordinalnivå. Beroende variabeln kan anta flera värden, däremot minst två värden. En variabel som endast antar två värden kallas för en binär variabel eller dummy variabel. Logistisk regression liknar i flera avseenden OLS regressionsanalys. På samma sätt som OLS regressionsanalys, fångar logistisk regressionsanalys effekten av den oberoende variabeln på beroende variabeln med hjälp av ett intercept och en lutning. Metoden fångar också standardavvikelsen av lutningen vilket möjliggör att hypoteser om effekten av den oberoende på den beroende variabeln kan testas empiriskt. Likt OLS regressionsanalys möjliggör logistisk regressionsanalys ett beaktande av flera variabler samtidigt. Logistisk regressionsanalys tillåter också en tillämpning av binära oberoende variabler i modellen. Trots de gemensamma dragen skiljer sig metoderna åt på en viktig punkt. Med hjälp av OLS regressionsanalys kan man fånga ett linjärt samband mellan den oberoende och beroende variabeln. Med hjälp av OLS regressionsanalys framkallas ett estimat om relationen mellan den oberoende och beroende variabeln. Sedan följer ett empiriskt test för att se hur väl estimatet överensstämmer med det linjära mönstret. Då beroende variabeln är binär innebär det att sambandet mellan den oberoende och beroende variabeln är icke-linjärt. Logistisk regressionsanalys utrustar oss med en bild av hur väl relationen mellan den oberoende och beroende variabeln överensstämmer med detta icke-linjära mönster. (Pollock, 2009:198 - 199)

Ett allmänt förekommande scenario inom speciellt surveyundersökningar är att både den oberoende och beroende variabeln är på nominal eller ordinalnivå. Detta innebär att regressionen måste anpassas efter de mätskalenivåerna som variablerna av intresse ligger på. Dummy variabler

används då en variabel endast antar två värden. Ofta representerar värdet 0 en avsaknad av en egenskap medan 1 signalerar för en närvaro av en egenskap. (Pollock, 2009: 184 och 198).

För att utföra forskningen har en del revideringar gjorts. Den beroende variabeln kodas om så att samtliga former av politiskt deltagande omvandlas till dummyvariabler. Eftersom den beroende variabeln endast antar två värden för samtliga deltagandeformer framstår *binär logistisk regressionsanalys* som den lämpligaste metoden för att utföra studien.

4.8 Reliabilitet och validitet

Inom vetenskaplig forskning stöter man ofta på begreppen reliabilitet och validitet. En forskning strävar efter att så exakt som möjligt beskriva verkligheten. En hög grad av reliabilitet och validitet är fundamentalt för alla former av vetenskaplig forskning. Med reliabilitet avser man att öka resultatens tillförlitlighet och det görs genom att minimera risken för slumpavvikelser. Precision och noggrannhet utgör grunden för all trovärdig forskning. Med validitet avses en studies giltighet, en hög grad av giltighet är högst önskvärt. Detta innebär att forskaren tänkt logiskt och således undvikit olika systematiska fallgropar, såsom tankefel, bristfällig planering eller att man tillämpat en undermålig metod. Genom att uppfylla de ovannämnda sakerna maximeras sannolikheten att man verkligen studerar det som man ursprungligen avser att studera. (Lantz, 2014: 40 – 44)

Jag undersöker socialt kapital och politiskt deltagande. Ett fenomen som studerats flitigt i en västerländsk kontext. Till dags dato är fenomenet relativt outforskat utanför västvärlden. Eftersom min forskning görs i länder på den afrikanska kontinenten är det för det första viktigt att anpassa studien och operationaliseringen av begrepp efter den verklighet som råder. Operationaliseringen av variablerna bör överensstämma med de sociokulturella, politiska och strukturella förhållandena som råder på den afrikanska kontinenten. För det andra är socialt kapital ett multidimensionellt fenomen som kan operationaliseras på flera sätt. Men för att göra saker enklare ligger fokuset vid det observerbara, alltså deltagande i organisationer, ett beteende som riktas mot antingen frivilliga eller religiösa organisationer. Religion har en stark prägel på Afrika och är därför inte en försumbar faktor i studiet av socialt kapital i Afrika. För det tredje, är

politiskt deltagande också ett multidimensionellt begrepp. Politiskt deltagande är på väg upp i framväxande demokratier och studier i politiskt deltagande i Afrika kräver en kartläggning av dynamiken av det politiska deltagandet. Motsvaras politiskt deltagande av det vi är vana att se i en västerländsk kontext, eller existerar påtagliga skillnader? Det är med andra ord viktigt att tänka efter hur man på ett så pricksäkert sätt som möjligt tillämpar olika begrepp i en främmande miljö.

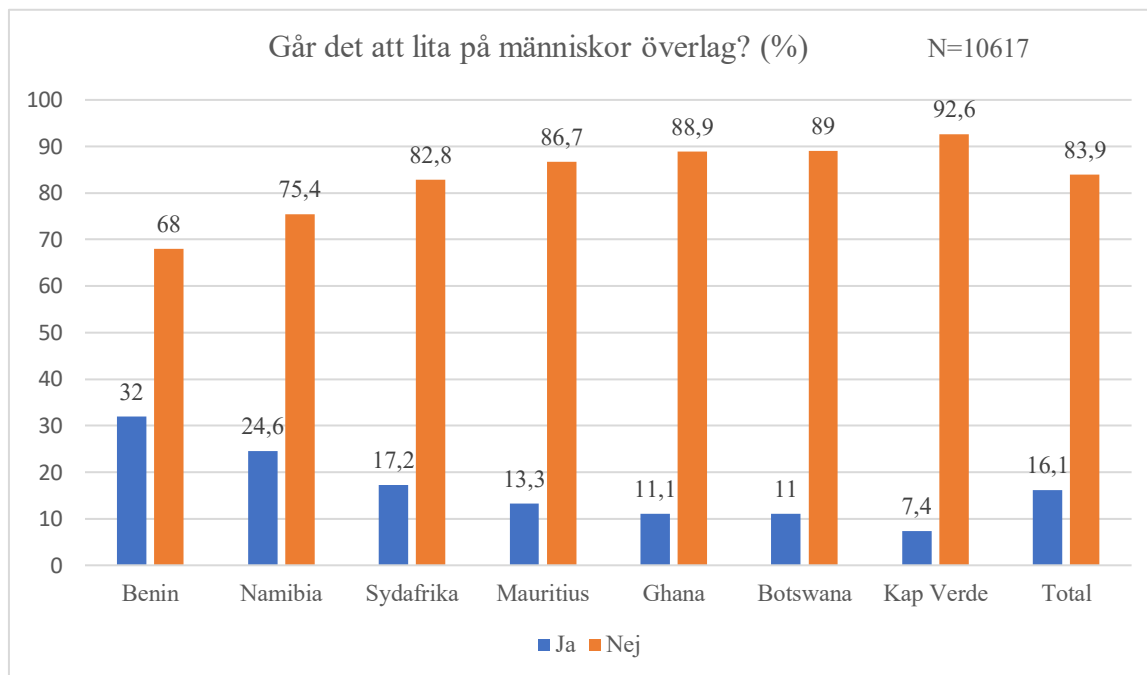
En annan potentiell fallgrop som kan leda till både bristande reliabilitet och validitet har att göra med kausalitet. Om man vill kartlägga olika kausala samband sker detta enklast genom tillämpningen av experimentell metod. Experimentell metod tillåter forskaren att påverka och anpassa experimentet efter behoven. I observationsstudier studeras världen fri från forskarens manipulering. Det sker frekvent att man i observationsstudier kommer fram till korrelationer mellan variabler. Emellertid är det en större utmaning att upptäcka kausala samband genom observationsstudier vilket beror på att det är svårt att med säkerhet utesluta risken för omvända kausala samband, skensamband eller att det finns andra variabler som orsakar ett visst fenomen. (Lantz, 2014: 25 – 26, 43, 151 – 155)

5. Analys av socialt kapital och politiskt deltagande i Afrika

5.1 Deskriptiv analys av socialt kapital

I denna sektion presenteras datamaterialet i form av deskriptiv statistik. Inledningsvis presenteras deskriptiv statistik för socialt kapital, därefter för politiskt deltagande. Först illustreras förtroendet i samtliga länder sedan följer en beskrivning av föreningsaktiviteten i dessa länder.

Diagram 1. Graden av förtroende.

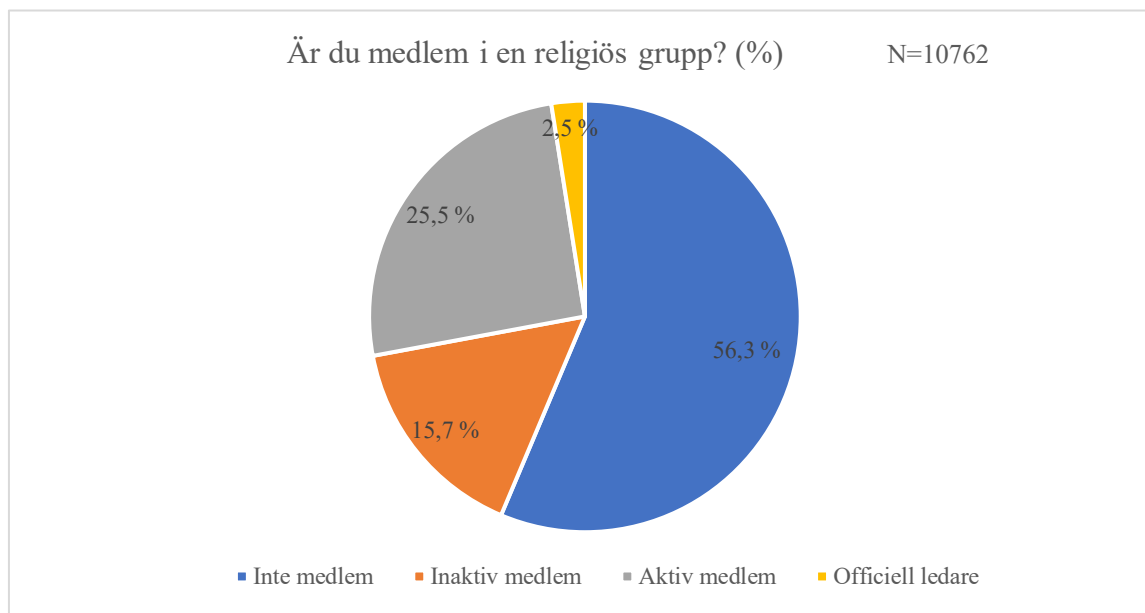

Jämfört med Europa och framförallt de skandinaviska välfärdsstaterna, kända för sitt höga sociala förtroende, är förtroendet mycket lägre i de sju afrikanska staterna. Av diagram 1 framgår att 16,1 procent av respondenterna uppger att det går att lita på andra människor. Bland länderna som ingår i analysen sticker Benin ut. I Benin uppger 32 procent av respondenterna att människor är att lita på och utmärker sig som landet med det högsta förtroendet. Även Namibia utmärker sig från mängden, 24,6 procent av de namibiska respondenterna anser att det går att lita på människor. I Ghana, Botswana och Kap Verde är förtroendet lågt, i de två förstnämnda länderna är förtroendet 11 procent medan Kap Verde placerar sig allra lägst, landets grad av förtroende är

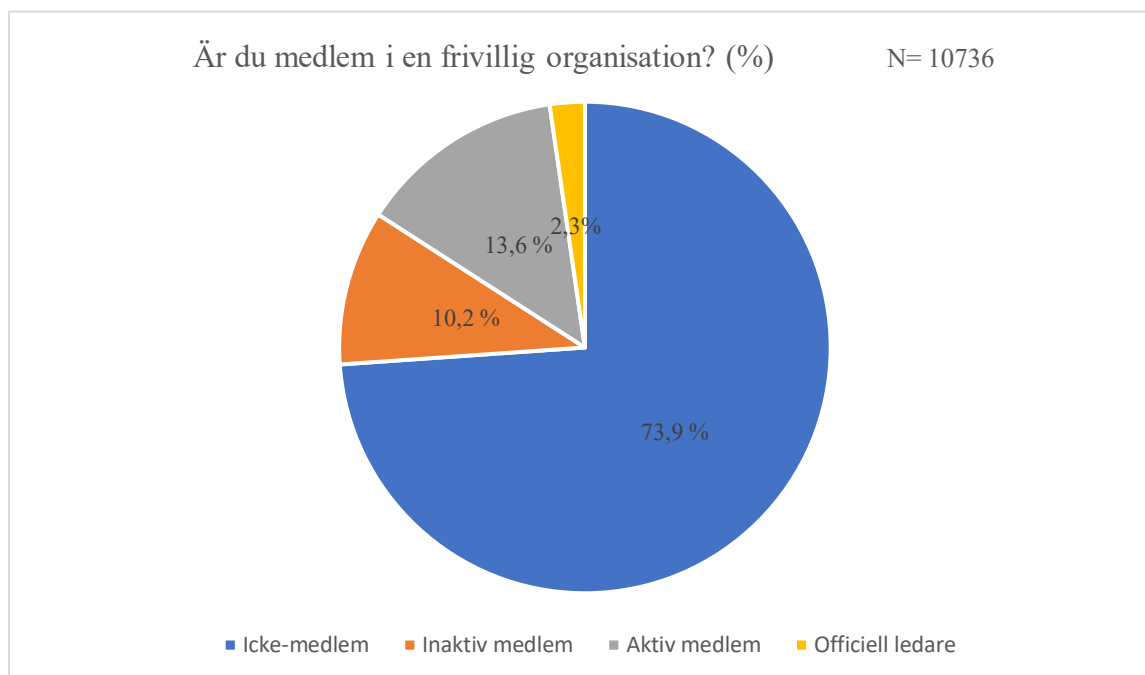
7,4 procent. I det följande framläggs statistik för föreningsaktiviteten. Först redogörs för medlemskap i religiösa grupper. Därefter för medlemskap i frivilliga organisationer.

Cirkeldiagram 2. Medlemskap i religiösa grupper.

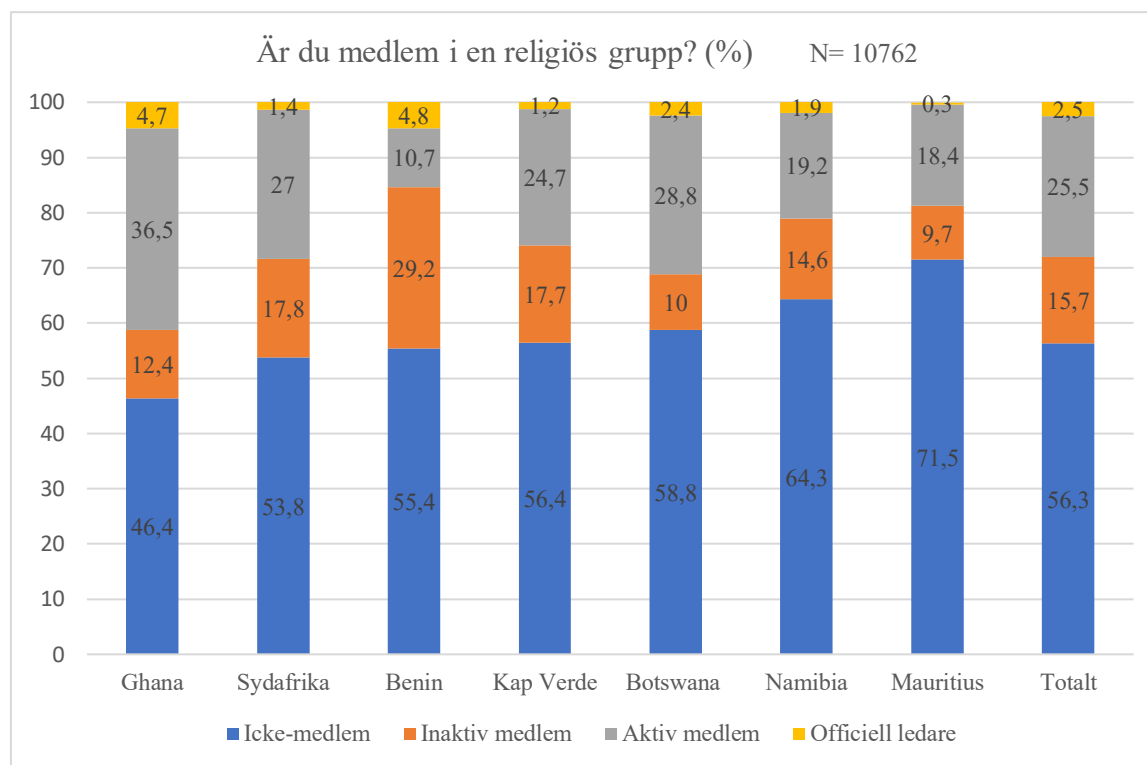

I cirkeldiagram 2 presenteras variationen av medlemskap i religiösa grupper. Andelen icke-medlemmar är störst, 56,3 procent uppger att de inte tillhör en religiös grupp. 15,7 procent av respondenterna uppger att de är inaktiva medlemmar. Andelen aktiva medlemmar är 25,5 procent. 2,5 procent uppger att de är officiella ledare för en religiös grupp. Av det totala samplet uppger 43,7 procent sig vara medlem i en religiös grupp.

Cirkeldiagram 3. Medlemskap i frivilliga organisationer.

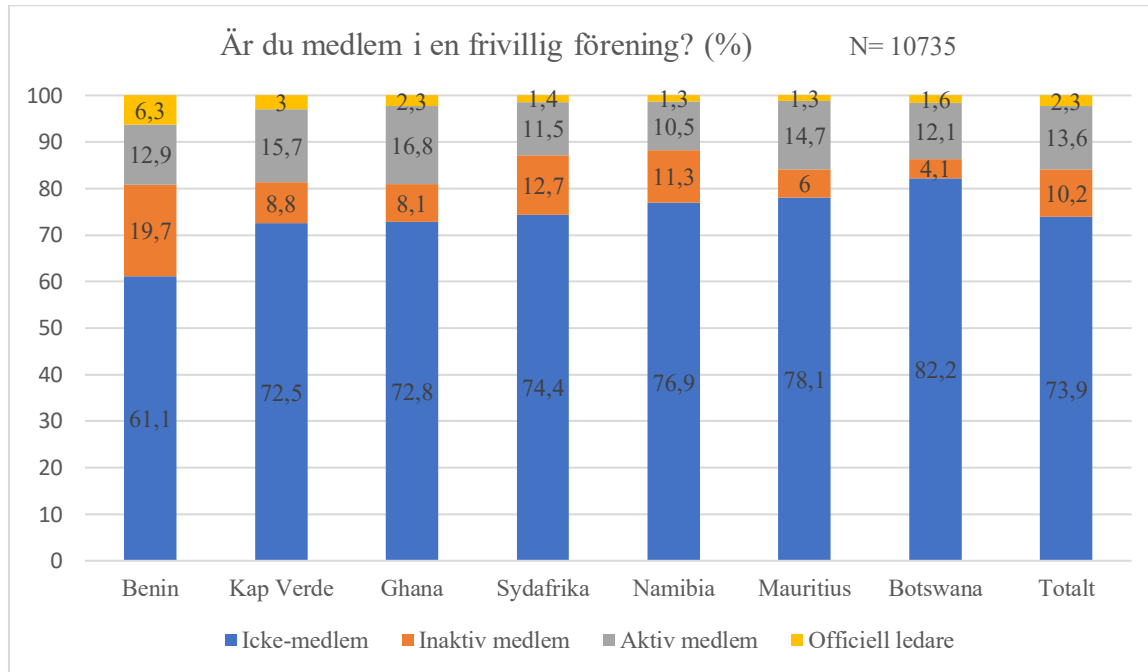

Efter en jämförelse visar det sig att medlemskap i frivilliga organisationer är lägre än medlemskap i religiösa grupper. 73,9 procent av respondenterna uppger att de inte tillhör en frivillig organisation. 10,2 procent uppger sig vara inaktiva medlemmar. De aktiva medlemmarnas andel uppgår till 13,6 procent medan de som är officiella ledare motsvarar 2,3 procent av alla respondenter. Därmed tillhör 26,1 procent av respondenterna en frivillig organisation.

Diagram 4. Medlemskap i religiösa grupper i samtliga länder.

Som tidigare framkom uppges 56,3 procent att de inte tillhör en religiös grupp. Diagram 4 visar att av samtliga länder utmärker Ghana sig med det procentuellt sett högsta medlemskapet i religiösa grupper, i Ghana är 53,6 procent medlemmar i en religiös grupp. Det motsatta gäller Mauritius där andelen medlemmar är lägst, 29,5 procent är medlemmar i en religiös grupp. I Sydafrika, Benin, Kap Verde och Botswana är medlemskapet i religiösa grupper ungefär det samma. I Namibia är medlemskap i religiösa grupper något lägre. 15,7 procent av hela samplet uppges att de är inaktiva medlemmar. Benin utmärker sig som landet med flest inaktiva medlemmar, andelen inaktiva medlemmar motsvarar 29,2 procent. Andelen aktiva medlemmar är högst i Ghana med 36,5 procent. Däremot är siffran betydligt lägre i Benin där bara 10,7 procent är aktiva medlemmar. Andelen officiella ledare är högst i Benin och Ghana, 4,8 respektive 4,7 procent. Mauritius utmärker sig som landet med den lägsta andelen officiella ledare och motsvaras av 0,3 procent av landets respondenter.

Diagram 5. Medlemskap i frivilliga föreningar i samtliga länder.

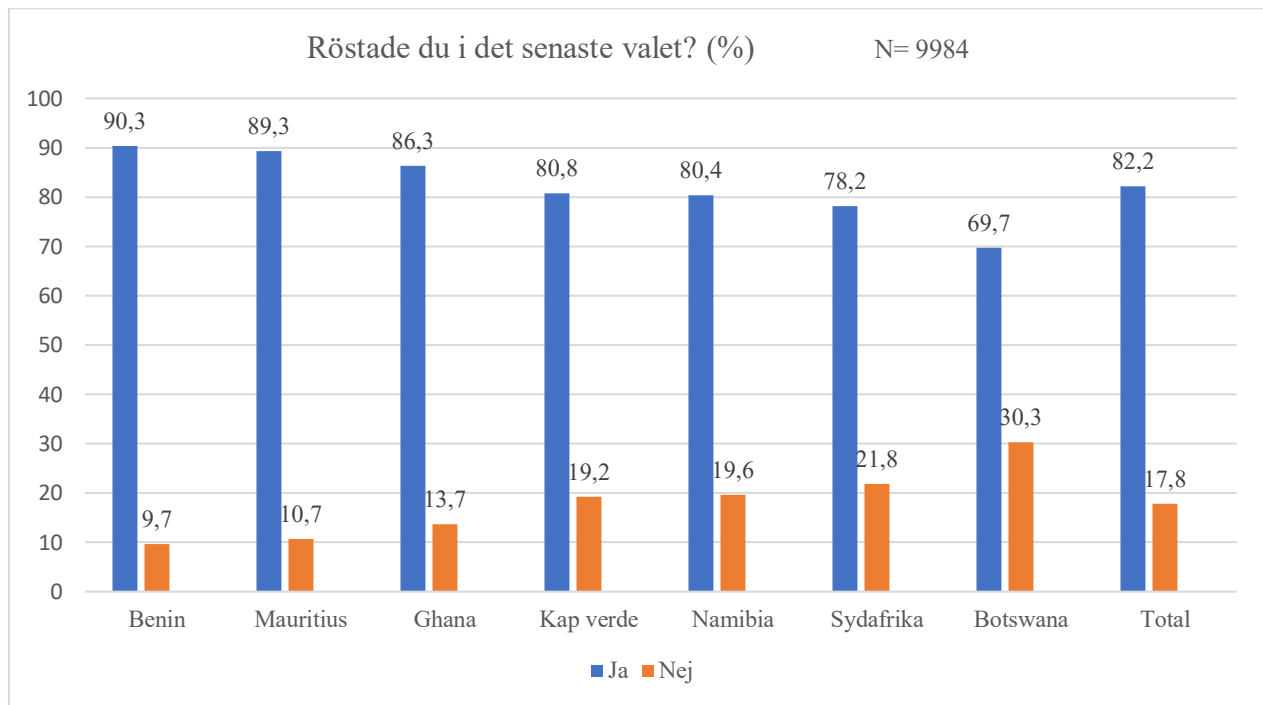

I Benin uppger 39,9 procent att de tillhör en frivillig förening och är landet med den högsta andelen aktiva i frivilliga föreningar. Kap Verde, Ghana, Sydafrika, Namibia och Mauritius placerar sig nära hela samplets genomsnitt som är 26,1 procent. Medlemskap i frivilliga föreningar är lägre i Botswana där 17,8 procent av respondenterna uppger att de tillhör en frivillig förening. Efter en kartläggning av det sociala kapitalet i dessa sju stater fortsätter den deskriptiva analysen med att beskriva det politiska deltagandet.

5.2 Deskriptiv analys av politiskt deltagande

Härnäst ges en bild av det politiska deltagandet i samtliga länder. Den beskrivande analysen inleds med att först redogöra för hur valdeltagandet ser ut i respektive land.

Diagram 1. Valdeltagande.

Beträffande valdeltagandet landar den totala sampelstorleken på 9984, som tidigare nämndes uppgav 804 respondenter att de inte var röstberättigade vid tidpunkten för datainsamlingen. Av diagram 1 framgår att valdeltagandet är högst i Benin där 90,3 procent uppger att de röstat. Även Mauritius och Ghana tillhör täten med 89,3 respektive 86,3 procent. Kap Verde och Namibia har ett nästintill identiskt valdeltagande 80,8 respektive 80,4 procent medan Sydafrikas valdeltagande landar på 78,2 procent. Botswana placerar sig lägst, i landet uppger 69,7 procent att de röstat i det senaste valet.

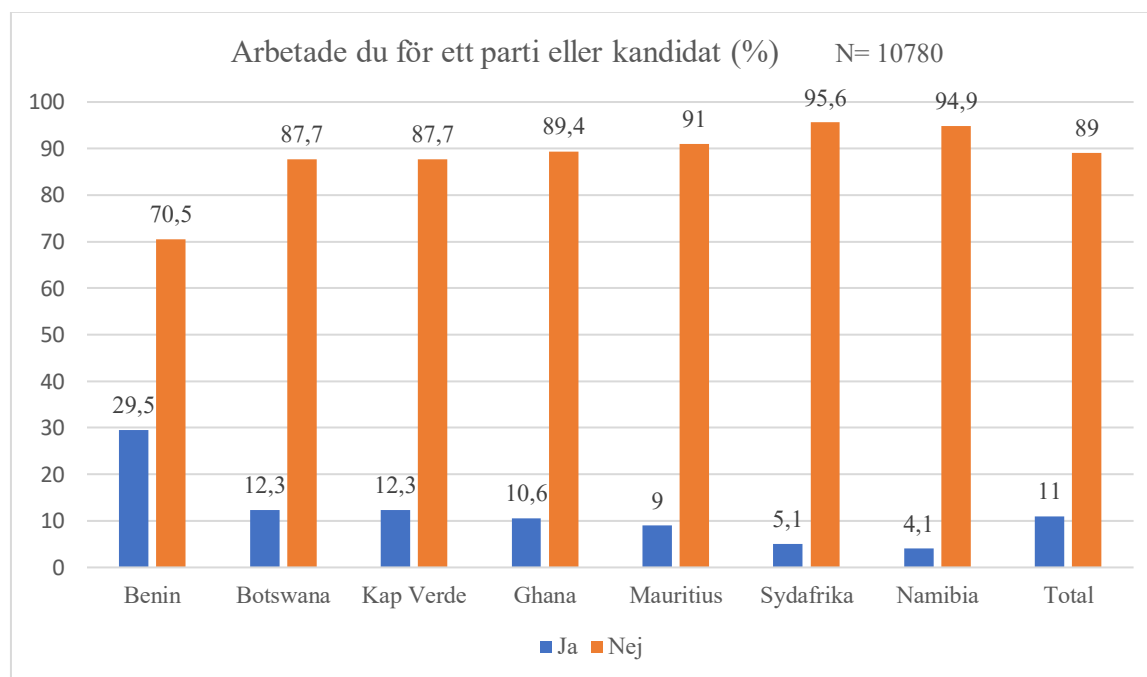
Enkätundersökningar löper risk att ge upphov till diskrepanser. Av den anledningen används statistik för det officiella valdeltagandet som referenspunkt. Av den officiella statistiken framgår

att valdeltagandet i Benin var 81 procent (presidentvalet 2011) medan valdeltagandet för Ghana var 69 procent (riksdagsvalet 2008). Det officiella valdeltagande för Kap Verde var 71 procent (riksdagsvalet 2011) medan siffran för Namibia var 68 procent (riksdagsvalet 2009).

Valdeltagandet i Sydafrika är mycket nära det som undersökningen uppger, nämligen 76 procent (riksdagsvalet 2009). I Botswana var valdeltagandet 75 procent (riksdagsvalet 2009). För Mauritius fattas tillförlitlig statistik. Detta vittnar om att det finns risk för att enkätundersökningar inte alltid överensstämmer med verkligheten. <http://www.electionguide.org/>.

Härnäst redogörs för partiverksamhet, med andra ord om man antingen arbetat för ett parti eller en kandidat.

Diagram 2. Partiverksamhet.

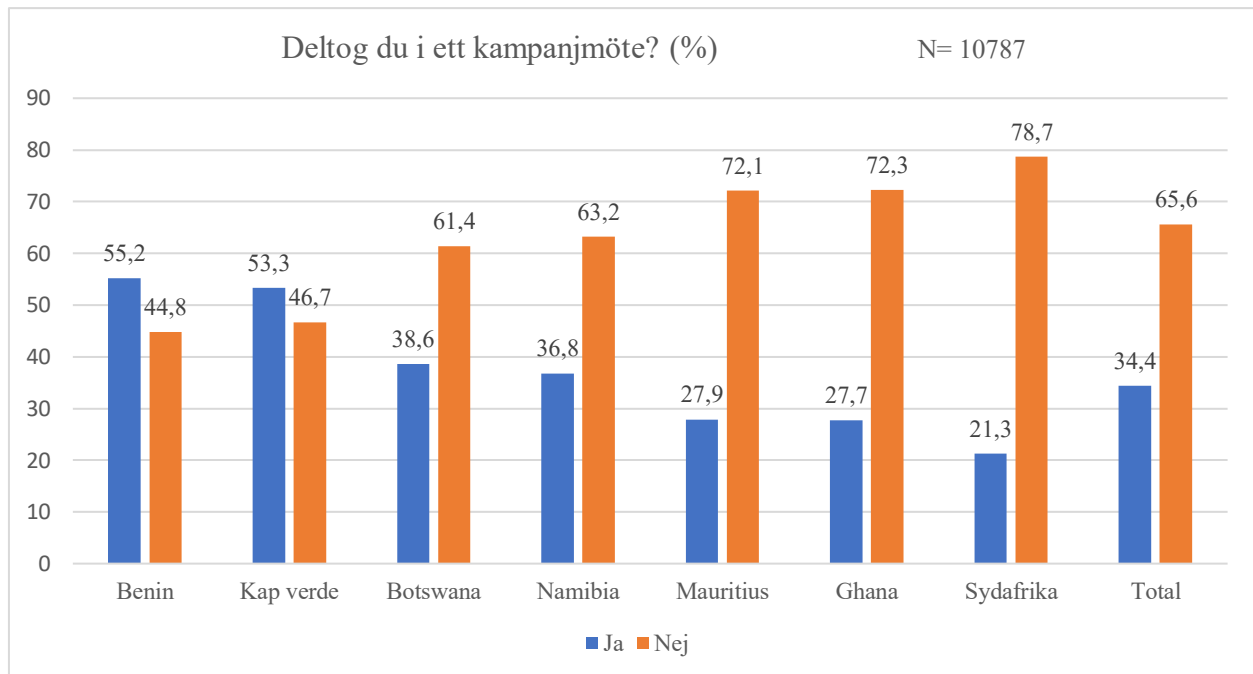

Att arbeta för ett visst parti eller en viss kandidat är inte särskilt vanligt. Beträffande denna deltagandeform utmärker sig Benin från resten av mängden. I Benin uppger 29,5 procent att de arbetat för ett parti eller en kandidat. Botswana, Kap Verde, Ghana och Mauritius uppvisar ungefär samma procent, alla dessa länder placerar sig kring 10 procent. Sydafrika och Namibia

placerar sig i jämförelse med de andra länderna lägst. I Sydafrika har 5,1 procent arbetat för en kandidat eller ett parti medan Namibia, med 4,1 procent har den lägsta procenten av länderna.

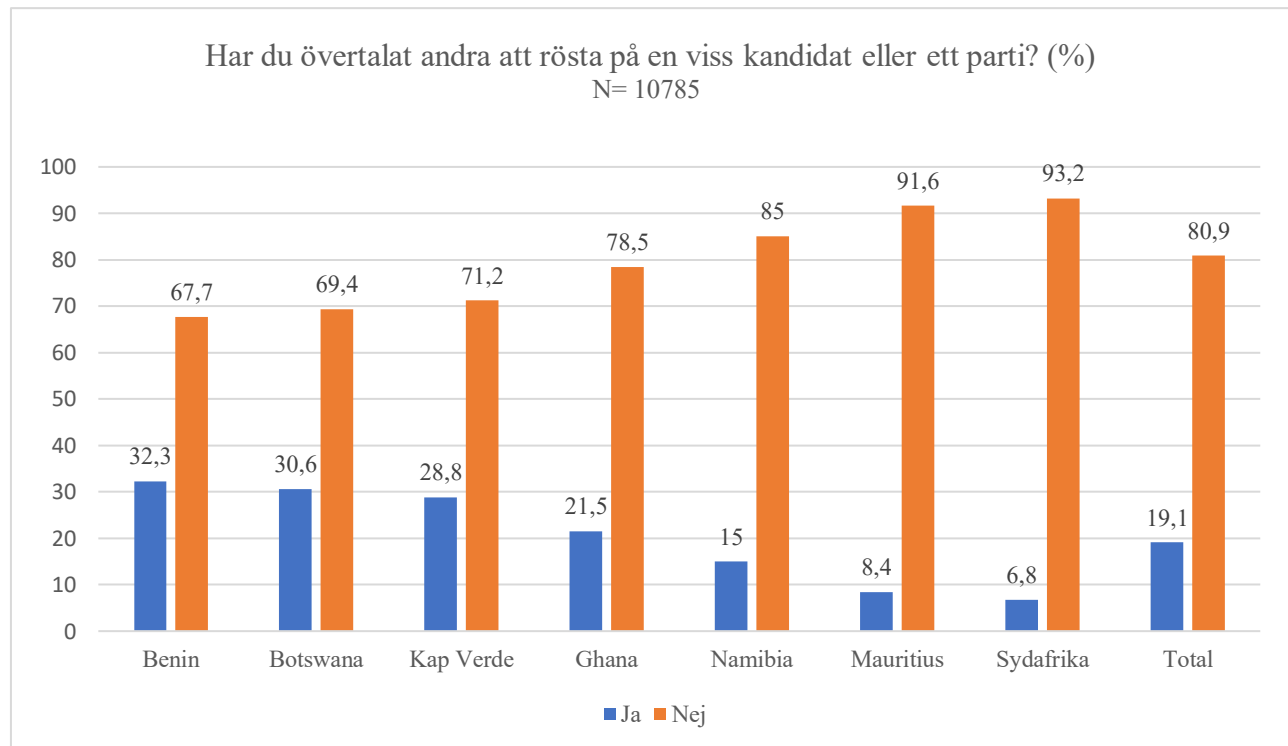
Näst i tur står kampanjaktivitet. Kampanjaktivitet består av två frågor. Den första tar reda på om respondenten deltagit i ett kampanjmöte, i den andra frågan undersöks om respondenten försökt övertala någon att rösta på en viss kandidat eller ett visst parti.

Diagram 3. Delta i kampanjmöte.

Av diagram 3 framgår att deltagande i kampanjmöte är högst i Benin där 55,2 procent uppger att de deltagit, även Kap Verde placerar högt med 53,3 procent. I Botswana och Namibia är siffran lägre, i dessa länder uppger 38,6 respektive 36,8 procent att de deltagit i ett kampanjmöte. Intresset för att delta i kampanjmöte är lägre på Mauritius och i Ghana. Lägst placerar sig Sydafrika där 21,3 procent av respondenterna uppger att de deltagit i ett kampanjmöte.

Diagram 4. Övertala andra att rösta på ett visst parti eller en viss kandidat.

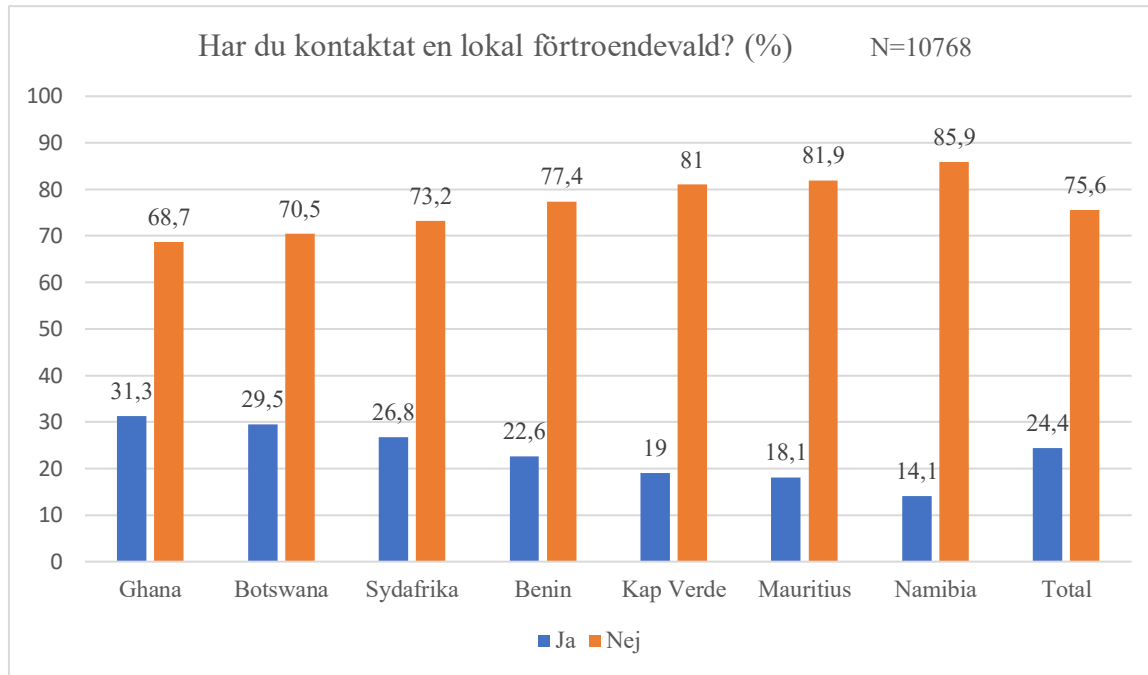

Av diagram 4 framgår att färre tenderar övertala andra att rösta på en viss kandidat eller ett visst parti. Benin placerar sig högst även denna gång med 32,3 procent. Både Botswana och Kap Verde placerar sig nära Benin med 30,6 procent för Botswana och 28,8 procent för Kap Verde. Procenten är lägre i Ghana och Namibia. Allra lägst är intresset på Mauritius och i Sydafrika där endast 8,4 respektive 6,8 procent uppger att de engagerat sig på detta sätt.

Härnäst presenteras kontaktaktivitet. Kontaktaktivitet består av fyra separata kategorier. Den första undersöker om respondenten kontaktat en lokal förtroendevärd. Den andra om respondenten kontaktat en riksdagsledamot, den tredje, ett statligt ämbetsverk och den fjärde huruvida denne kontaktat en officiell ledare för ett politiskt parti. Inledningsvis undersöks andelen som kontaktat en lokal förtroendevärd.

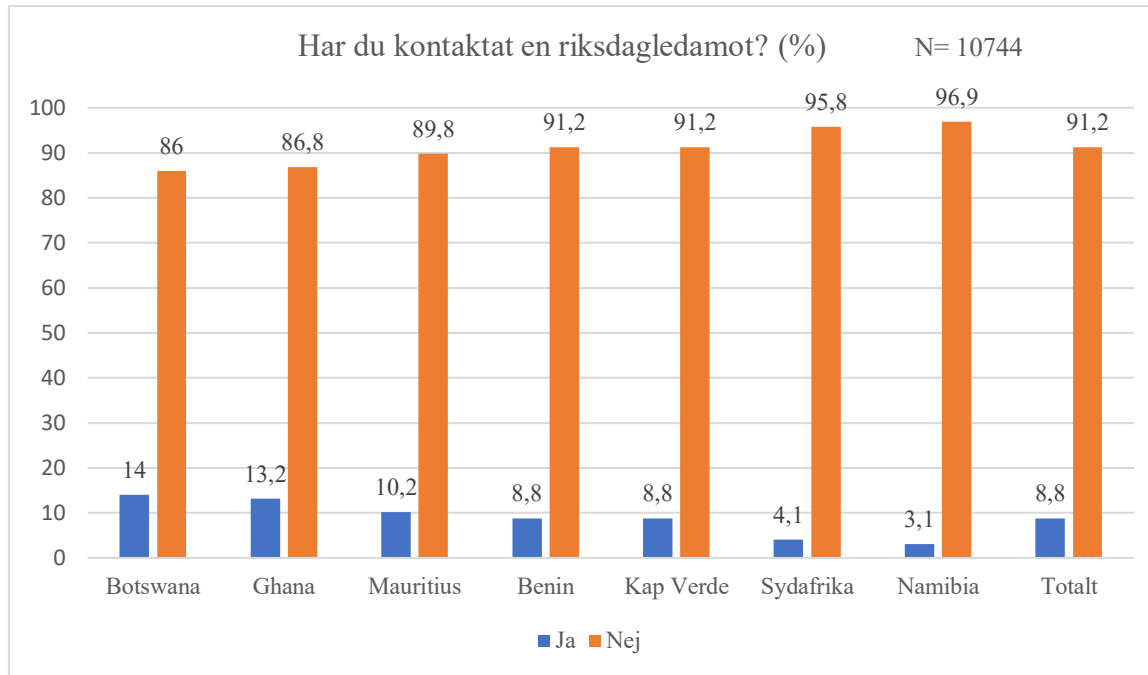

Diagram 5. Kontakta en lokal förtroendevald.

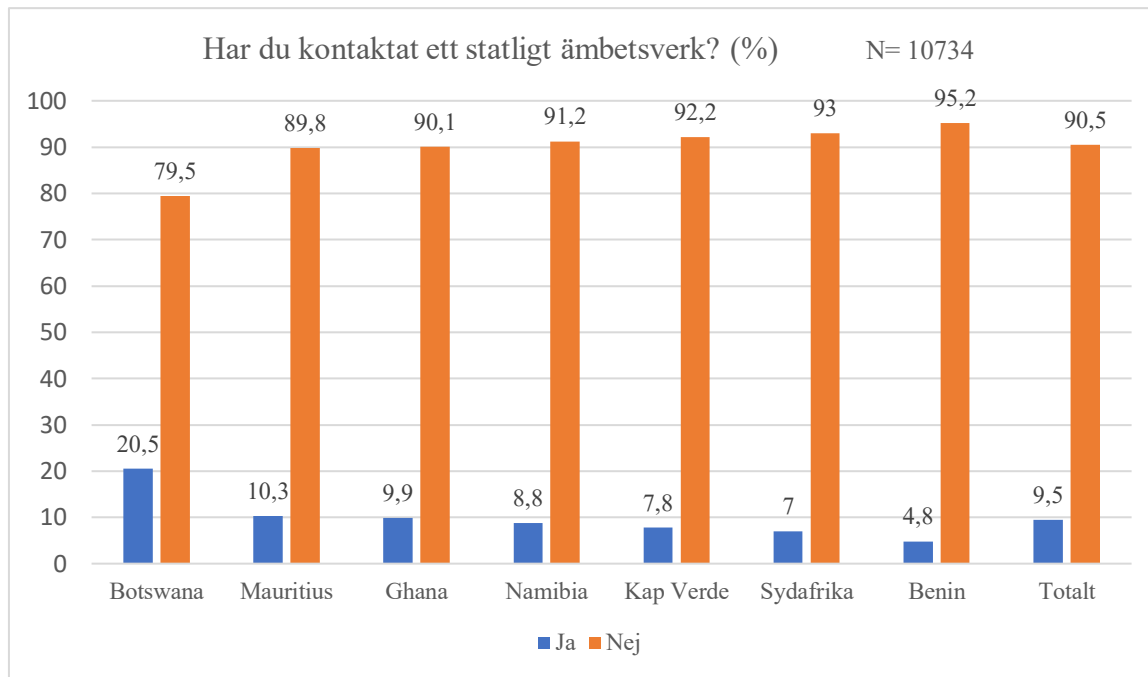
Av diagram 5 framgår att Ghana har den högsta procenten, i landet uppgår 31,3 procent att de kontaktat en lokal förtroendevald, även Botswana och Sydafrika placerar sig i närheten med 29,5 respektive 26,8 procent. I de övriga länder är det mindre populärt att kontakta en lokal förtroendevald. I Namibia är procenten lägst, 14,1 av Namibias respondenter har kontaktat en lokal förtroendevald.

Diagram 6. Kontakta en riksdagsledamot.

I jämförelse med diagram 5 kan vi av diagram 6 avläsa att det är ovanligare att kontakta en riksdagsledamot. Botswana, med 14 procent, är landet där flest respondenter kontaktat en riksdagsledamot. Ghana ligger nära till med 13,2 procent. Sydafrika och Namibia är de länder där tendensen att kontakta en riksdagsledamot är lägst, i dessa länder uppgår 4,1 respektive 3,1 procent att de kontaktat en riksdagsledamot. Näst presenteras statistik för hur aktivt man kontaktat ett statligt ämbetsverk.

Diagram 7. Kontakta ett statligt ämbetsverk.

Av tabell 7 framgår att Botswana urskiljer sig från mängden. 20,5 procent av Botswanas respondenter har kontaktat ett statligt ämbetsverk. Näst i ordning står Mauritius med 10,3 procent och Ghana med 9,9 procent. I Namibia, Kap Verde och Sydafrika är denna form av politiskt deltagande lägre. Benin, med 4,8 procent, sticker ut som det land vars respondenter kontaktat statliga ämbetsverk minst. I det följande redogörs för hur många som kontaktat en officiell ledare för ett politiskt parti.

Diagram 8. Kontaktat en ledare för ett politiskt parti.

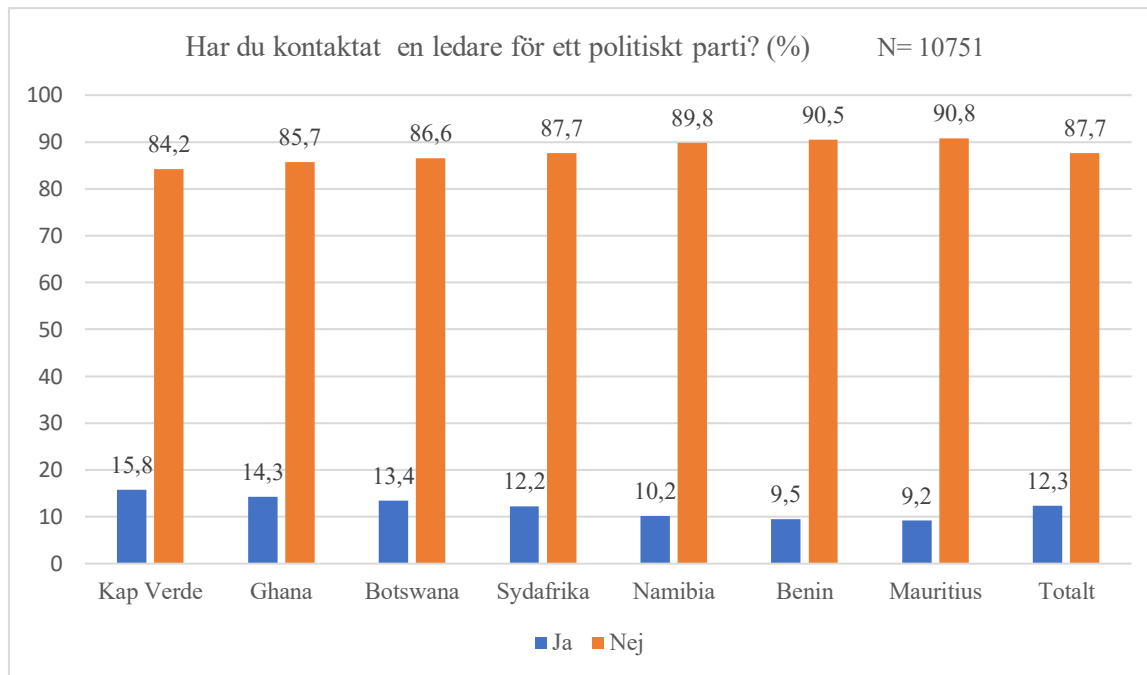
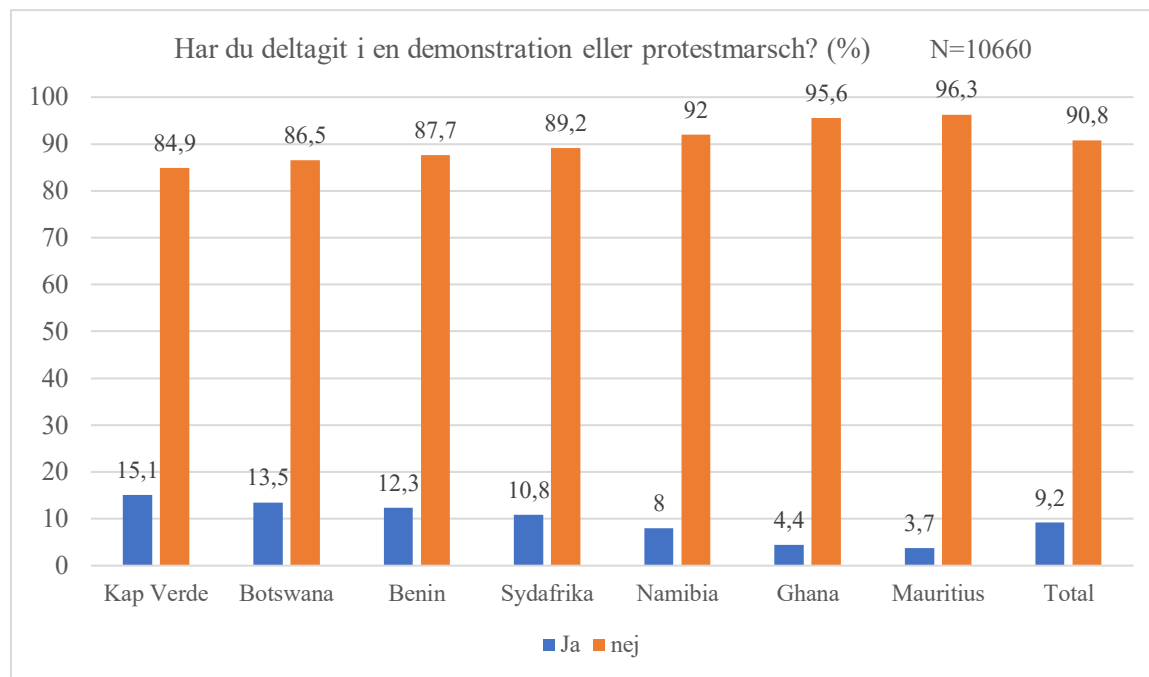

Diagram 8 visar att samtliga länder placerar sig relativt nära varandra gällande att kontakta ledare av ett politiskt parti. Kap Verde har den högsta procenten med 15,8, sedan kommer Ghana, Botswana, Sydafrika och Namibia vilka alla har en procent som överskrider 10. Benin och Mauritius uppvisar lägre siffror, i Benin uppger 9,5 procent att de kontaktat en ledare för ett politiskt parti medan av Mauritius respondenter har 9,2 procent engagerat sig på detta sätt. Denna beskrivande analys avrundas med att presentera statistik för andelen som uppger att de deltagit i en demonstration eller protestmarsch.

Diagram 9. Deltagit i en demonstration eller en protestmarsch.

Av diagram 9 framgår på Kap Verde uppger att flest respondenter att de deltagit i antingen en demonstration eller protestmarsch, av respondenterna uppger 15,1 procent att de engagerat sig på detta vis. Botswana och Benin ligger relativt nära Kap Verde, i Botswana uppger 13,5 procent att de demonstrerat eller protesterat medan 12,3 procent i Benin uppger att de deltagit på detta sätt. I den andra ändan hittas Ghana med 4,4 procent. Allra lägst placerar sig Mauritius där endast 3,7 procent av respondenterna deltagit i en demonstration eller protestmarsch.

5.3 Enkel logistisk regressionsanalys

Härnäst undersöks sambandet mellan förtroende och politiskt deltagande och föreningsaktivitet och politiskt deltagande. Först testas sambanden mellan förtroende och alla fem politiska deltagandeformer. Därefter studeras sambandet mellan föreningsaktivitet och de fem deltagandeformerna.

Tabell 1. Sambandet mellan förtroende och politiskt deltagande.

Politiskt deltagande	Förtroende	B
Valdeltagande	Förtroende	,255*** (,077)
Partiverksamhet	Förtroende	,191* (,081)
Kampanjarbete	Förtroende	,027 (,054)
Kontakta politiker	Förtroende	-,062 (,058)
Demonstration	Förtroende	,136 (,089)

Tabellen visar sambandet mellan förtroende och politiskt deltagande. I raderna finns koefficienten för respektive variabel. Inom parenteserna hittas standardfelen. Signifikansnivåerna bestäms enligt * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$. N= valdeltagande 9799, partiverksamhet 10582, kampanjaktivitet 10582, kontaktaktivitet 10514 och demonstration 10468

I tabell 1 presenteras sambanden mellan förtroende och politiskt deltagande. Den bivariata analysen inleds genom att studera sambandet mellan förtroende och valdeltagande. Ser vi till utfallet är sambandet mellan förtroende och valdeltagande positivt. Regressionskoefficienten antar värdet 0,255. Dessutom är sambandet signifikant på 0,1-procentsnivå. Beträffande sambandet mellan förtroende och partiverksamhet identifieras en positiv regressionskoefficient, 0,191. Sambandet är dock svagare än det tidigare men ändå signifikant på 5-procentsnivå.

Förtroende har en positiv effekt på kampanjarbete respektive demonstration och protestmarsch men av tabellen framgår att dessa samband är icke-signifikanta. Sambandet mellan förtroende och kontaktande av politiker präglas av en negativ regressionskoefficient, sambandet är dock icke-signifikant. Ser vi till de resultaten av relationen mellan förtroende och politiskt deltagande hade förtroende en positiv effekt på alla politiska deltagandeformer förutom på benägenheten att kontakta politiker där effekten var negativ. Men endast sambanden mellan förtroende och valdeltagande och mellan förtroende och partiverksamhet är signifikanta. Enligt de preliminära bivariata analyserna leder ökat förtroende till en högre sannolikhet att rösta i val och att arbeta för en kandidat eller ett parti.

Tabell 2. Sambandet mellan föreningsaktivitet och politiskt deltagande.

Politiskt deltagande	Föreningsaktivitet	B
Valdeltagande	Föreningsaktivitet	,110*** (,020)
Partiverksamhet	Föreningsaktivitet	,340*** (,020)
Kampanjarbete	Föreningsaktivitet	,208*** (,014)
Kontakta politiker	Föreningsaktivitet	,308*** (,015)
Demonstration	Föreningsaktivitet	,308*** (,022)

Tabellen visar sambandet mellan föreningsaktivitet och politiskt deltagande. I raderna finns koefficienten för respektive variabel. Inom parenteserna hittas standardfelen. Signifikansnivåerna bestäms enligt

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$. N= Valdeltagande 9909, Partiverksamhet 10692, Kampanjarbete 10692, Kontakta politiker 10622, Demonstration 10580

I tabell 2 presenteras resultaten för sambanden mellan föreningsaktivitet och politiskt deltagande. Av tabellen framgår att föreningsaktivitet har en positiv effekt på alla fem former av politiskt deltagande. Dessutom är sambanden statistiskt signifikanta på 0,1-procentsnivå.

Av resultaten framgår att regressionskoefficienten för partiverksamhet är störst, nämligen 0,340.

Vilket antyder att förtroende höjer sannolikheten att vara partiverksam. Vidare antar regressionskoefficienten värdet 0,308 för både kontaktaktivitet och demonstration.

Regressionskoefficienten för kampanjarbete är 0,208. Av en inledande jämförelse mellan de olika deltagandeformerna visar det sig att föreningsaktivitet har den lägsta effekten på sannolikheten att rösta i val, regressionskoefficienten för valdeltagande antar värdet 0,110.

Efter en inledande utredning av sambandsförhållandena mellan förtroende och politiskt deltagande visade det sig att förtroende har en positiv effekt på alla politiska deltagandeformer förutom på benägenheten att kontakta politiker där förtroende har en negativ effekt. Hursomhelst är effekten av förtroende signifikant endast beträffande valdeltagande och partiverksamhet. Till skillnad från förtroende uppvisar föreningsaktiviteten en signifikant positiv effekt på samtliga former av politiskt deltagande.

5.4 Logistisk regressionsanalys av socialt kapital och politiskt deltagande

Tabell 3. Sambandet mellan socialt kapital och politiskt deltagande.

Politiskt deltagande	Socialt kapital	B
Valdeltagande	Föreningsaktivitet	,115*** (,020)
	Förtroende	,262*** (,077)
Partiverksamhet	Föreningsaktivitet	,340*** (,020)
	Förtroende	,201* (,082)
Kampanjarbete	Föreningsaktivitet	,206*** (,014)
	Förtroende	,035 (,055)
Kontakta politiker	Föreningsaktivitet	,307*** (,015)
	Förtroende	-,069 (-,060)
Demonstration	Föreningsaktivitet	,307*** (,022)
	Förtroende	,143 (,090)

Tabellen visar sambandet mellan socialt kapital och politiskt deltagande. I raderna finns koefficienten för respektive variabel. Inom parenteserna hittas standardfelen. Signifikansnivåerna bestäms enligt * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

N= Valdeltagande 9724, Partiverksamhet 10499, Kampanjarbete 10498, Kontakta politiker 10437, Demonstration 10388

Härnäst undersöks förtroende och föreningsaktivitet samtidigt i förhållande till politiskt deltagande. I tabell 3 redogörs för resultaten för effekten av socialt kapital på politiskt deltagande. Efter en närmare granskning och jämförelse mellan de tidigare analyserna identifieras likadana mönster. Förtroende uppvisar återigen positiva regressionskoefficienter i förhållande till valdeltagande och partiverksamhet. Sambandet mellan förtroende och valdeltagande har regressionskoefficienten 0,262 och är således högre än föreningsaktivitetens effekt. Sambandet är dessutom signifikant på 0,1-procentsnivå. I förhållande till partiverksamhet antar förtroende regressionskoefficienten 0,201 och sambandet är statistisk signifikant på 5-procentsnivå.

Gällande föreningsaktivitet görs dylika fynd som i den bivariata analysen. Effekten av föreningsaktivitet är positiv i förhållande till alla politiska deltagandeformer.

Regressionskoefficienten för föreningsaktivitet i förhållande till valdeltagande är 0,115, med andra ord aningen starkare än i den första analysen. Koefficienten för partiverksamhet är 0,340, således kvarstår samma effekt som i den bivariata analysen. Föreningsaktivitet har en positiv regressionskoefficient i förhållande till sannolikheten att kampanjarbeta, att kontakta politiker och att delta i demonstration. Regressionskoefficienten för kampanjarbete är 0,206 medan regressionskoefficienten för kontaktande av politiker är 0,307. I förhållande till demonstration antar föreningsaktivitet regressionskoefficienten 0,307. I följande framförs analysens sista fas. I den studeras sambandet mellan socialt kapital och politiskt deltagande kontrollerat för en rad andra variabler.

5.5 Multivariat logistisk regressionsanalys av socialt kapital och politiskt deltagande

I den multivariata logistiska regressionsanalysen ingår socialt kapital samt en rad kontrollvariabler. Analysen består av totalt fem modeller i vilka samtliga variabler undersöks i förhållande till varje politisk deltagandeform. Resultaten presenteras i tabellen nedan. I analysen riktas uppmärksamheten företrädesvis mot sambandsförhållandena mellan socialt kapital och politiskt deltagande, emellertid beaktas även sambandsförhållandena mellan kontrollvariablerna och politiskt deltagande.

Tabell 4. Multivariat logistisk regressionsanalys av politiskt deltagande.

	Valdeltagande	Partiverksamhet	Kampanjarbete	Kontakta politiker	Demonstration
Föreningsaktivitet	,078*** (,023)	,255*** (,024)	,174*** (,017)	,288*** (,017)	,320*** (,025)
Förtroende	,083 (,088)	-,015 (,098)	-,058 (,067)	-,009 (,067)	,208** (,099)
Kön	,084 (,061)	,651*** (,076)	,442*** (,048)	,520*** (,049)	,267*** (,077)
Ålder	,002** (,001)	,001 (,001)	-,001 (,000)	,001 (,000)	-,001 (,001)
Boendeort	-,007 (,065)	-,125 (,077)	-,195*** (,051)	,019 (,052)	,240** (,082)
Utbildning	-,054 (,037)	,143*** (,143)	,054 (,030)	-,014 (,030)	,192*** (,044)
Partiidentifikation	,616*** (,064)	1,430*** (,093)	1,066*** (,054)	,521*** (,054)	,304*** (,084)
Politiskt intresse	,082** (,029)	,463*** (,039)	,330*** (,024)	,220*** (,024)	,121*** (,038)
Nöjdhet med demokrati	,097** (,035)	-,042 (,042)	-,125*** (,029)	-,136*** (,029)	-,229*** (-,229)
Politiskt förtroende	,044*** (,007)	-,011 (,009)	,019** (,006)	,006 (,006)	,014 (,009)
Benin	1,118*** (,127)	2,769*** (,141)	2,022*** (,096)	-,184 (,095)	,329** (,129)
Botswana	-,512*** (,097)	1,079*** (,146)	1,401 *** (,090)	,550*** (,087)	,391*** (,123)
Kap Verde	,205 (,105)	1,067*** (,149)	1,938 *** (,095)	-,098 (,074)	,496*** (,120)
Ghana	,570*** (,095)	,853*** (,131)	,564 *** (,078)	,218** (,074)	-,938*** (,134)
Mauritius	1,091*** (,126)	1,257*** (,161)	,791 *** (,098)	,102 (,096)	-,822*** (,185)
Namibia	,044 (,109)	-,207 (,194)	,627 *** (,092)	-,350*** (,096)	-,225 (,142)

Tabellen visar resultaten för samtliga former av valdeltagande. I raderna finns koefficienten för respektive variabel.

Inom parenteserna hittas standardfelen. Signifikansnivåerna bestäms enligt * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

N= valdeltagande 8213, partiverksamhet 8899, kampanjarbete 8898, kontakta politiker 8868 och demonstration 8829.

I tabell 4 presenteras resultaten. Efter en snabb titt på resultaten identifieras olika mönster som kännetecknar politiskt deltagande. För det första har föreningsaktivitet en genomgående positiv effekt på politiskt deltagande. Däremot saknar förtroende en systematisk positiv effekt på

politiskt deltagande. Effekten av förtroende är positiv blott i förhållande till sannolikheten att delta i demonstrationer.

Föreningsaktivitet ökar sannolikheten att rösta i val. Regressionskoefficienten antar värdet 0,078 och sambandet är signifikant på 0,1-procentsnivå. Trots att effekten av föreningsaktivitet minskar då kontrollvariabler inkluderas, är den ändå signifikant. Förövrigt har föreningsaktivitet den svagaste effekten på valdeltagande i jämförelse med den effekt föreningsaktivitet har på övrigt politiskt deltagande. Däremot saknar förtroende en effekt på sannolikheten att rösta i val.

När det kommer till sannolikheten att arbeta för ett parti eller en kandidat identifieras ett positivt samband mellan föreningsaktivitet och partiverksamhet, regressionskoefficienten antar värdet 0,255 och den statistiska signifikansen är på 0,1-procentsnivå. Förtroende mister sin positiva effekt igen i förhållande till sannolikheten att arbeta för ett parti eller en kandidat, sambandet är negativt men saknar statistisk signifikans.

I fråga om kampanjorienterat arbete finner man att föreningsaktivitet har en positiv effekt på sannolikheten att delta i kampanjarbete. Regressionskoefficienten för föreningsaktivitet är 0,174 och sambandet är signifikant på 0,1-procentsnivå. Förtroende har en negativ effekt på sannolikheten att delta i kampanjorienterat arbete, dock med avsaknad av statistisk signifikans.

Vad gäller kontaktande av politiker visar utfallet att föreningsaktivitet återigen uppvisar en positiv effekt. Regressionskoefficienten antar värdet 0,288 och sambandet är signifikant på 0,1-procentsnivå. Effekten av förtroende är negativ, dock med avsaknad av statistisk signifikans.

Angående demonstration och protestmarsch görs följande fynd. Denna gång identifieras att socialt kapital, både föreningsaktivitet och förtroende har en positiv effekt på sannolikheten för att delta i en demonstration. Föreningsaktivitet antar regressionskoefficienten 0,320 och utgör det starkaste sambandet som identifierats hittills när det kommer till föreningsaktivitet och förtroende och politiskt deltagande. Sambandet är statistiskt signifikant på 0,1-procentsnivå. Vad gäller förtroende identifieras ett positivt samband, regressionskoefficienten för förtroende landar på 0,208 och sambandet är signifikant på 5-procentsnivå.

Av kontrollvariablerna urskiljer sig tre variabler som förklarar politiskt deltagande. Den första och kraftigaste effekten finns hos partiidentifikation. Människor som känner nära tillhörighet till ett politiskt parti är också mer benägna att delta politiskt. Politiskt intresse är en annan variabel som urskiljer sig från mängden, politiskt intresse går hand i hand med ökat politiskt deltagande. Kön är en tredje variabel som förklarar politiskt deltagande hos individer. Män är mer benägna att delta i det politiska livet än kvinnor. Detta vittnar om att det vid sidan av socialt kapital även finns andra variabler som förklarar politiskt deltagande i de sju afrikanska demokratierna.

Analysen vittnar om en kraftig positiv inverkan av föreningsaktivitet på samtliga politiska deltagandeformer. Föreningsaktivitet har den starkaste effekten på sannolikheten att delta i demonstrationer, sannolikheten att kontakta politiker och sannolikheten att vara partiverksam. Effekten är något lägre beträffande kampanjarbete medan föreningsaktivitet har den lägsta effekten på sannolikheten att rösta i val. Detta bestyrker hypotesen att föreningsaktivitet leder till ökat politiskt deltagande. Däremot är effekten av förtroende obefintlig i fyra av fem fall, innebärande att den positiva effekten av förtroende som anades baserat på det ursprungliga antagandet existerar enkom mellan förtroende och sannolikheten att delta i demonstrationer. Förtroende saknar med andra ord en systematisk positiv effekt på politiskt deltagande i de sju afrikanska staterna med undantag för sannolikheten att demonstrera.

I nästa kapitel görs en sammanfattning av resultaten och tillika jämförs de ursprungliga hypoteserna som denna studie baserade sig på med resultaten som genererats. I kapitlet granskas studien kritiskt och eventuella fallgropar kartläggs.

6. Sammanfattning

6.1 Sammanfattning av resultaten

Syftet studien var att undersöka om socialt kapital leder till ökat politiskt deltagande i sju afrikanska stater. Den första hypotesen, H_1 , vilade mot antagandet att socialt kapital leder till en ökning i det politiska deltagandet. Den andra hypotesen, H_2 , byggde på antagandet att även andra variabler vid sidan av socialt kapital förklarar politiskt deltagande. Efter att analysen fullbordats är det aktuellt att se om hypoteserna överensstämmer med resultaten.

Utifrån resultaten framgår att den positiva effekten av föreningsaktivitet kvarstår på respektive form av politiskt deltagande. Förtroende hade i de inledande analyserna en positiv effekt på två former av politiskt deltagande, nämligen valdeltagande och partiverksamhet. Effekten försvinner dock då man kontrollerar för andra variabler. Det är med andra ord andra faktorer som förklarar dessa två former av politiskt deltagande. Den enda positiva effekten av förtroende upptäcks i förhållande till sannolikheten att delta i demonstrationer eller protestmarscher. Vidare vittnar analysen om en robust positiv effekt av föreningsaktivitet på politiskt deltagande. Därmed får den hypotesen att socialt kapital leder till ökat politiskt deltagande partiellt stöd. Med särskild betoning på effekten av medlemskap i frivilliga och religiösa organisationer.

Då det kontrolleras för de socioekonomiska variablerna och variablerna relaterade till politiska attityder avtar effekten av socialt kapital aningen. Men trots det kvarstår styrkan och den statistiska signifikansen, speciellt vad föreningsaktivitet beträffar. Vid sidan av föreningsaktivitet är det främst variablerna partiidentifikation, politiskt intresse och kön (män) som också förklarar politiskt deltagande i de afrikanska demokratierna. Detta bestyrker den andra hypotesen, som utgick från att det även finns andra variabler vid sidan om socialt kapital som förklarar politiskt deltagande.

6.2 Kritisk granskning

Liksom alla vetenskapliga studier är även denna studie präglad av fallgropar. Politiskt deltagande är ett mångdimensionellt begrepp. Att studera ett sådant begrepp i ett jämförande syfte, i länder som skiljer sig från varandra, är komplicerat. Tvärkulturell forskning är inte enkelt då intervjuer sker på olika språk. Dessutom skiljer sig respondenternas förhållningssätt till intervjuer som i sin tur påverkar hur man svarar. Vidare påverkas politiskt deltagande å ena sidan av individuella faktorer å andra sidan av institutionella faktorer.

Länder och politiska system skiljer sig också från varandra på flera punkter. De institutionella premisserna formar individuella beteenden, vilket exempelvis syns i hur det politiska deltagandet ter sig. Länder och politiska system skiljer sig alltså angående dessa aspekter. Bland annat skillnader på makronivå, gällande de institutionella premisserna skapar sina unika omständigheter som utövar inflytande på det individuella politiska deltagandet. Detta bidrar till att komplicera etableringen av mönster och lagbundenheter av politiskt deltagande.

Det andra relevanta begreppet, socialt kapital, är också präglad av en rad utmaningar. Att konceptualisera begreppet socialt kapital är en utmaning till följd av dess mångbottnade natur. Åtskilliga definitioner har introducerats, vilket ökat risken för att begreppet vattnas ur och mister sin relevans. Därmed är det viktigt att skapa ett robust begrepp som möjliggör en betydelsefull studie av fenomenet. Denna studie görs i en främmande miljö. Det är viktigt att operationaliseringen av begreppet fångar in det man avser mäta. I mitt fall är det viktigt att den sociokulturella kontexten som präglar Afrika beaktas i operationaliseringen av socialt kapital.

Jag har valt att studera sju afrikanska demokratier. Vid ett första ögonkast kan skillnaderna dessa länder emellan te sig iögonfallande stora, i studien ingår små ö stater, större stater både geografiskt, befolkningsmässigt och regionala skillnader. Därtill identifieras skillnader gällande språk, kolonial bakgrund, politisk kultur och socioekonomisk utveckling. En gemensam nämnare för alla inblandade stater är att de är demokratier i vilka staten garanterar medborgare grundläggande medborgerliga och politiska rättigheter. Politiskt deltagande är närvarande i samtliga länder. Alltså finns likheter i de egenskaper som är relevanta för denna studie trots de

otaliga olikheterna. Heterogeniteten mellan de afrikanska staterna krymper ytterligare i jämförelse med länder utanför Afrika. Trots dessa ootaliga punkter som länder skiljer sig på, kan man identifiera olika mönster, innebärande att det alla olikheter till trots går att vaska fram lagbundenheter beträffande politiskt deltagande. Detta ökar trovärdigheten för resultaten.

En annan potentiell fallgrop som eventuellt påverkar min studie är samplets representativitet för den större populationen. I mitt fall var uppgiften att karaktärisera den grupp som är aktivare deltagare i den politiska sfären. Speciellt ifall individer, rika på socialt kapital, är överrepresenterade hos de politiskt aktiva individerna. Selektionsproblem kan uppstå och uppstår mer eller mindre oundvikligen. Intervjustudier kan leda till att människor med gynnande attribut intervjuas, detta kan bidra till att öka skevheten. Detta riskerar förvränga resultaten.

En annan aspekt som präglar resultaten i enkätundersökningen är att den baseras på subjektiva svar, innebärande att objektiviteten är begränsad. Subjektiviteten kan leda till en förvrängd bild av verkligheten. Vidare är tvärsnittsstudier känsliga för aktuella händelser i landet. Interna samhälleliga händelser kan utöva stort inflytande på hur individerna väljer att svara. Studien jag genomfört beskriver endast en begränsad tidsperiod. Därmed kunde en longitudinell studie upptäcka generella utvecklingstrender och därmed fördjupa förståelsen om socialt kapital och politiskt deltagande i Afrika.

Slutligen bör man också nämna att datamaterialet som används daterar några år tillbaka och är därmed inte de färskaste. Detta gjordes dock för att de nya omgångarna saknade indikatorer för förtroende, som utgör en väsentlig del av det jag studerade. Men med tanke på att det forskats lite på detta område är tidpunkten mindre viktig och samtidigt är vetenskapen tidlös.

7. Slutdiskussion

Avhandlingen inleddes med en introduktion till området vartefter avhandlingens syfte och kontext presenterades. Därefter presenterades teori kring socialt kapital. Därefter redogjordes för politiskt deltagande. I det följande kapitlet diskuterades val av fall, operationaliseringen av variabler och metodval. Efter det inleddes själva analysen med deskriptiva och statistiska analyser som kulminerade i en multivariat logistisk regressionsanalys. I nästa skede sammanfattades resultaten och nu återstår en slutdiskussion.

Studien byggde på Putnams teori om socialt kapital. Teorin utgår från att horisontella samhällen med levande civilsamhällen ger upphov till bättre ekonomiska och demokratiska strukturer. Föreningslivet är centralt. I föreningarna möts individer, där de lär sig att värna om och arbeta för kollektiva mål. I föreningarna förvärvas värdefulla färdigheter. Dessutom föreningslivet ger upphov till ökat mellanmänniskt förtroende. Dessa två attribut, föreningsengagemang och mellanmänniskt förtroende antas leda till ökat politiskt engagemang hos individer. Utifrån denna argumentation etablerades min hypotes att socialt kapital leder till ökat politiskt deltagande.

Efter att avhandlingen kommit till vägs ände aktualiseras frågan hur resultaten av studien förhåller sig till tidigare forskningsrön. På grund av sin komplexa natur har socialt kapital mätts med varierande indikatorer. Tidigare forskning verifierar att högre mellanmänniskt förtroende ökar det politiska deltagandet, detta trots att en viss tvetydighet ännu råder kring sambandet mellan förtroende och politiskt deltagande. Tidigare forskning påvisar också ett positivt samband mellan föreningsengagemang och politiskt deltagande. Av dessa två har effekten av föreningsengagemang otvivelaktigt visat sig vara kraftigare.

Sambandet är tämligen utforskat i Afrika. I en studie från 2018 studerades effekten av föreningsaktivitet på sannolikheten att rösta i val i Botswana, Namibia och Zambia. Resultaten av studien påvisade en stark positiv koppling mellan socialt kapital, operationaliserat som medlemskap i frivilliga- och religiösa föreningar och att rösta i val. Min avhandling bygger vidare på den ovannämnda studien och bidrar till att öka kunskapen om sambandet mellan socialt kapital och politiskt deltagande genom att den görs i en relativt främmande kontext, alltså i

Afrika. Dessutom breddas fältet så till vida att ett större antal länder undersöks. Därutöver beaktas flera indikatorer. Socialt kapital antar ett mera abstrakt mått i form av förtroende och ett mera konkret i form av föreningsengagemang. Medan politiskt deltagande utgör ett spektrum bestående av totalt fem olika deltagandeformer.

Denna studie intygar att föreningsengagemang utövar en kraftig positiv effekt på alla former av politiskt deltagande. Detta faller i linje med den ovannämnda studien från 2018 och andra studier på området som bekräftar det positiva samband som råder mellan föreningsengagemang och politiskt deltagande. Det råder en större klarhet kring detta samband och det vittnar även min studie om.

I teorin om socialt kapital förväntas mellanmännskligt förtroende ge upphov till demokrati och bättre medborgaranda. Dessutom leder mellanmännskligt förtroende till ett ökat politiskt engagemang hos folket. Sambandet mellan förtroende och politiskt deltagande har studerats tidigare. I vissa fall har man identifierat svaga samband medan sambanden i andra fall varit obefintliga. Denna studie tyder på att förtroende saknar genomgående positiv effekt på politiskt deltagande.

Min första hypotes byggde på antagandet att socialt kapital leder till ökat politiskt deltagande på individnivå. Efter att studien fullbordats konstateras att hypotesen verifieras partiellt. Det är framförallt föreningsengagemang som leder till ökat politiskt deltagande i de sju afrikanska länderna. Däremot är effekten av förtroende i lejonparten av fallen obefintlig med undantag för sannolikheten att delta i en demonstration eller protestmarsch där ett positivt samband identifieras. Den andra hypotesen byggde på antagandet att det vid sidan av socialt kapital även existerar andra förklarande variabler. Vid sidan av föreningsaktivitet förklaras politiskt deltagande även av en rad individuella faktorer. Därmed verifieras den andra hypotesen.

Sambandet mellan förtroende och politiskt deltagande är aningen diffust. I synnerhet i jämförelse med föreningsengagemang och politiskt deltagande. Denna studie vittnar om att förtroende inte leder till ett ökat engagemang i de konventionella deltagandeformerna. Vad gäller de modernare deltagandeformerna görs ett något förvånande fynd. Förtroende har en positiv effekt på

sannolikheten att delta i demonstrationer eller protestmarscher. Detta kan verka aningen märkligt eftersom ökat mellanmänniskt förtroende rent instinktivt kan tänkas ha en koppling till nöjdhet och således till en olust att demonstrera och protestera.

Denna studie vittnar om att föreningsengagemang höjer det politiska deltagandet. Detta är eftersträvansvärt och stärker den demokratiska legitimiteten och prestandan och förbättrar den mänskliga samexistensen. Vid sidan av den politiska mobiliseringen som religiösa- och frivilliga föreningar har kan föreningsengagemang utgöra grunden till mycket annat.

Ett intressant område som kunde utgöra grunden för fortsatta studier på området är vilken betydelse socialt kapital och särskilt engagemang i frivilliga- och religiösa föreningar har i en kontext präglad av utveckling. Kan föreningsengagemang bidra till ett återkallande av de värderingar i det kollektiva medvetandet som historiskt sett varit fundamentala för afrikanska samhällen. Med andra ord en strävan att återupptäcka värderingar som varit essentiella och genomsyrat de afrikanska samhällen genom historien. Kan föreningar utgöra en mittpunkt för detta? Föreningsaktivitet och socialt kapital är ett verktyg som kan användas i syfte att bekämpa korruption, fattigdom och orättvisa. Men även för att förstärka demokratin och påskynda utvecklingen. Det finns alltså potential i föreningar. Vilken roll spelar socialt kapital och särskilt religiösa- och frivilliga föreningar för mötandet av de utmaningar Afrika står inför de kommande årtionden och framöver?

Källförteckning:

Agbiji, O. M. and Swart, I. Religion and social transformation in Africa: A critical and appreciative perspective. *Scriptura* 114 (2015:1), pp. 1-20

Anderson, Leslie E. (2010) *Social Capital in Developing Democracies: Nicaragua and Argentina*. New York: Cambridge University Press.

Ayala, L. E. (2000). Trained for Democracy: The Differing Effects of Voluntary and Involuntary Organizations on Political Participation. *Political. Research Quarterly*, Vol. 53, No. 1 (March 2000): pp. 99-115. <https://doi-org.ezproxy.vasa.abo.fi/10.1177/106591290005300105>.

Bengtsson, Å. (2008) *Politiskt deltagande*. Hungary: Författaren och Studentlitteratur.

Booth, J. A., & Richard, P. B. (1998). Civil Society, Political Capital, and Democratization in Central America. *The Journal of Politics*, 60(3), 780–800. <http://dx.doi.org/10.2307/2647648>.

Bwalya. Jack C. (2018) The Association between Social Capital and Voting Participation in Three Developing Democracies in Africa. *Journal of Politics and Law*; Vol. 11, No. 1, 42-52 <https://doi.org/10.5539/jpl.v11n1p42>.

Bäck, M & Christensen H.S. (2016) When trust matters - a multilevel analysis of the effect of generalized trust on political participation in 25 European democracies. *Journal of Civil Society* Vol.12(2), p.178 - 197. <https://doi.org/10.1080/17448689.2016.1176730>.

Bäck, M. (2011) *Socialt kapital och politiskt deltagande i Europa*. (Doktorsavhandling, Åbo: Åbo Akademis förlag).

Christensen, H, S. (2011) *Political Participation Beyond the Vote – How the Institutional Context Shapes Patterns of Political Participation in 18 Western European Democracies*. (Doktorsavhandling. Åbo: Åbo Akademis förlag).

Coleman, James S. (1994) *Foundations of social theory*. Cambridge, Massachusetts, and London: England The Belknap Press of Harvard University Press.

Coleman, James S. (1988) Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*. Vol. 94, Supplement: Organizations and Institutions: Sociological and Economic Approaches to the Analysis of Social Structure (1988), pp. S95-S120

<https://www.jstor.org/stable/2780243>.

Dalton R, J. (2008) *Citizen Politics – Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies*. (5 ed.) Washington: CQ Press.

Dalton, R, J. (2016) *The good citizen – How a younger generation is Reshaping American politics*. (2 ed.) California: CQ Press.

Dasgupta, P & Serageldin I. (1999) *Social Capital: A Multifaceted Perspective*. (Elektronisk resurs) Hämtad från <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.vasa.abo.fi/lib/abo-ebooks/detail.action?docID=3050478>.

Eccleshall, R., Finlayson, A., Geoghegan, V., Kenny, M., Lloyd, M., Mackenzie, I., Wilford, R. (2003). *Political ideologies – an introduction*. (3 ed.) New York: Routledge.

Esaiasson, P., Giljam, M., Oscarsson, H., Towns, A & Wängnerud, L. (2017) *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (Upplaga 5) Wolters Kluwer

Ekman, J. & Linde, J. (2010) *Politik, protest, populism - deltagande på nya villkor*. Malmö: Författarna och Liber AB.

Fukuyama, F. (1995). *Trust: The social virtues and the creation of prosperity*. New York: Free Press Paperbacks.

Klesner, J. L. (2007). Social Capital and Political Participation in Latin America: Evidence from Argentina, Chile, Mexico, and Peru. *Latin American research review*, 42(2), 1–32.
<http://dx.doi.org/10.1353/lar.2007.0022>.

Krishna, A. (2016). Enhancing Political Participation in Democracies. *Comparative Political Studies*, 35(4), 437–460. <http://dx.doi.org/10.1177/0010414002035004003>.

Krawczyk, K. A., & Sweet-Cushman, J. (2017). Understanding political participation in West Africa: the relationship between good governance and local citizen engagement. *International Review of Administrative Sciences*, 83(1_suppl), 136–155.

<https://doi.org/10.1177/0020852315619024>

Field, John. (2008) *Social capital*. (2 ed.) London: Routledge.

Hanifan, L.J. (1916) The rural community center. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. September 1916, Vol.67(1), pp.130-138. <https://doi-org.ezproxy.vasa.abo.fi/10.1177/000271621606700118>.

Idang, G. E. African culture and values. *Phronimon*. Volume 16 | Number 2 | 2015pp. 97–111

Inglehart, R. (1997) *Modernization and Postmodernization – Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies*. New Jersey: Princeton University Press.

Isaksson, A. (2013) Political participation in Africa: The role of individual resources. *Electoral studies*. Volume 34, June 2014, Pages 244 – 260. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2013.09.008>

Katz, R, S. & Mair, P. (1995) Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party. *Party politics*. Volume: 1 issue: 1, page(s): 5-28. <https://doi-org.ezproxy.vasa.abo.fi/10.1177/1354068895001001001>.

Kellstedt, P, M. & Whitten G, D. (2013) *The fundamentals of political science research* (2nd edition) New York: Cambridge university press

Lantz, B. (2014) *Den statistiska undersökningen – grundläggande metodik och typiska problem*. Lund: Studentlitteratur AB

Lee, A.-R., & Glasure, Y. U. (2007). Social Capital and Political Participation in South Korea. *Asian Affairs: An American Review*, 34(2), 101–118. <http://dx.doi.org/10.3200/aafs.34.2.101-118>.

Lijphart, A. (1997) Unequal Participation: Democracy's Unresolved Dilemma. *The American Political Science Review*, Vol. 91, No. 1 (Mar., 1997), pp. 1-14. DOI: 10.2307/2952255
<https://www.jstor.org/stable/2952255>.

Lowndes, V., Pratchett, L., Stoker, G. (2006) Local political participation: impact of rules-in-use. *Public Administration*. Sep2006, Vol. 84 Issue 3, p539-561. 23p. 5 Charts. DOI:10.1111/j.1467-9299.2006.00601.x.
<http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.vasa.abo.fi/ehost/detail/detail?vid=2&sid=e55503dd-abc6-4335-89fd-78da8596e88f%40sdc-v-sessmgr06&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtOGl2ZQ%3d%3d#db=buh&AN=21944565>

Montero, J, R., Torcal, M. and Teorell, J. (2007) *Political participation: Mapping the terrain*.
<https://www.researchgate.net/publication/281591279>. Se i van Deth, J, W., Montero, J, R.,

Norris, P. (2002) *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism*. Cambridge: Cambridge University Press.

Paxton, P. (2002). *Social Capital and Democracy: An interdependent Relationship*. *American Sociological Review* Vol. 67, No. 2 (Apr., 2002), pp. 254-277.

Pollock, P, H. (2009) *The Essentials of Political Analysis* (3rd ed.) Washington: CQ Press

Putnam, Robert D. (1993) *Making democracy work-Civic Traditions in Modern Italy*. New Jersey: Princeton University Press.

Putnam, Robert D. (2000) *Bowling alone- The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster

Putnam, Robert D. (2002) Democracies in Flux : The Evolution of Social Capital in Contemporary Society (Elektronisk resurs) hämtad från <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.vasa.abo.fi/lib/abo-ebooks/detail.action?docID=3051849>.

Stolle, D., Hooghe, M. & Micheletti, M. (2005) Politics in the Supermarket: Political Consumerism as a Form of Political Participation. *International Political Science Review*. Vol 26, No. 3, 245–269.

Stolle, D., & Rochon, T. R. (2016). Are All Associations Alike?: Member diversity, associational type, and the creation of social capital. *American Behavioral Scientist*, 42(1), 47–65.

<http://dx.doi.org/10.1177/0002764298042001005>.

Theocharis, Y. & van Deth J. (2017) *Political Participation in a Changing World: Conceptual and Empirical Challenges in the Study of Citizen Engagement*. New York: Taylor and Francis.

Group (Elektronisk resurs) hämtad från <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.vasa.abo.fi/lib/abo-ebooks/detail.action?docID=5023836>.

Verba, S., Scholzman, K. L., & Brady, H.E (1995). *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American politics* Cambridge: Harvard University Press.

Verba, S., Nie N, H & Kim, J. (1978) *Participation and Political Equality*. Chicago and London: The university of Chicago press

Wattenberg, M, P. (2002) *Where have all the voters gone?* Cambridge Massachusetts, London, England: Harvard University Press.

Widner & Mundt (1998) Researching Social Capital in Africa. *Journal of the International African Institute*, Vol. 68, No. 1 (1998), pp. 1-24

https://www.jstor.org/stable/1161145?seq=1&cid=pdf-reference#references_tab_contents.

<http://www.afrobarometer.org/> Hämtad 25.01.2020

http://www.afrobarometer.org/sites/default/files/questionnaires/Round%205/gha_r5_questionnaire.pdf Hämtad 25.01.2020

<http://www.electionguide.org/> Hämtad 25.01.2020